

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Ideella organisationer - norr och söder om ekvatorn

En kvalitativ studie om ideella organisationers arbete med missbruk i Skåne och Kapstaden

Rasmus Johnsson & Alexander Fridén

Kandidatuppsats SOPA 63

Aktuell termin HT 2022

Antal ord: 14083

Handledare: Lars Crusefalk

Abstract

Author(s): Rasmus Johnsson & Alexander Fridén

Title: *Non-profit organizations- north and south of the equator. A qualitative study on non-profit organizations working with addiction in Skåne and Cape Town. [Translated title]*

Supervisor: Lars Crusefalk

Assessor: Anna Rypi

The aim of this study was to examine what people working closely with clients for non-profit organizations (NPOs) in Skåne and Cape Town think about conditions and challenges in regards to the organizations' operation. Focus is on organizations working with substance abuse. We have had seven semi structured interviews with people who work closely with clients in the organization. Three of them are with people from organizations located in Cape Town and four of them are from Skåne. We chose to analyze our material with the help of the new institutional perspective to highlight the organizations' search for legitimacy and how they get inspiration from others and one another, which is discussed with the term isomorphism. We also used organizational flexibility to analyze how the organizations handle their challenges. The results of the study showed that NPOs have a different kind of role in Skåne and in Cape Town. In Skåne, they have more of a complementary role while in Cape Town, they have more of a relieving role in relation to the official and private welfare sectors. Another finding is that the most common challenge for the organizations is finance-related. This also affects their access to an office or meeting place. To handle these struggles, NPOs cooperate a lot with other organizations and institutions. They also adapt their operation to promote longevity. The study showed that NPOs are very flexible organizations that can find many different kinds of strategies in order to survive.

Keywords: Non-profit organizations, addiction, Cape Town, Skåne, substance abuse, new institutional perspective, organizational flexibility.

Förord

Vi vill börja med att tacka våra intervjupersoner i Skåne och Kapstaden för att de har ställt upp på en intervju. Utan dem hade inte denna studie varit möjlig. Ert engagemang, era tankar och åsikter är något vi kommer bära med oss under våra arbetsliv. Vi vill även tacka vår handledare Lars Crusefalk som kommit med många tips och stöttat oss igenom denna process.

December 2022, Rasmus Johnsson & Alexander Fridén

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Syfte och frågeställning	8
1.2 Arbetsfördelning	8
2. Kunskapsläget	9
2.1 Hur jobbar Sverige med missbruksproblematik?	9
2.2 Ideella organisationers arbete med missbruk i Sverige.	10
2.3 Hur jobbar Sydafrika med missbruksproblematik?	12
2.4 Ideella organisationers arbete med missbruk i Sydafrika.	13
3. Teoretiska utgångspunkter	15
3.1 Nyinstitutionellt perspektiv	15
3.1.1 Legitimitet	15
3.1.2 Isomorfism	16
3.1.3 Relevans	16
3.2 Organisatorisk flexibilitet	17
3.2.1 Flexibilitet kring resurser och strukturell flexibilitet	17
3.2.2 Relevans	18
4. Metod	19
4.1 Metodologiska överväganden	19
4.1.1 kvalitativ metod	19
4.1.2 Semistrukturerad intervju	19
4.2 Urval	20
4.2.1 Studiens respondenter	21
4.3 Genomförande	22
4.4 Bearbetning och analys	23
4.5 Etiska överväganden	24
4.6 Metodens tillförlitlighet	26
5. Resultat och analys	28
5.1 Ideella organisationers roll i en fungerande välfärd	28
5.1.1 Arbetet med sysselsättning	31
5.2 Utmaningar för ideella organisationer	32
5.2.1 Ekonomin och mötesplats är de största käpparna i hjulet	32
5.3 Strategier för att hantera utmaningar	35
5.3.1 Samverkan är en nödvändighet	35
5.3.2 Ideella organisationer anpassar sig för att överleva	37
6. Sammanfattning och slutdiskussion	40
6.1 Vidare forskning	42
7. Referenslista	44

8. Bilagor	49
8.1 Informationsblankett - svenska	49
8.2 Informationsblankett - engelska	50
8.3 Intervjuguide - svenska	51
8.4 Intervjuguide - engelska	53

1. Inledning

Missbruksproblematik är ett globalt problem där siffrorna tenderar att stiga. Mellan 2010 och 2020 ökade antalet personer mellan åldrarna 15 och 64 år i världen som lever med narkotikaberoende eller problematiskt bruk från 27 miljoner till 38,6 miljoner (Folkhälsomyndigheten 2022). Antalet personer mellan samma åldersspann som använt någon typ av narkotika under det senaste året har ökat med 26% sedan 2010 (ibid.).

Sydafrika är ett av de länderna med störst ekonomiska klyftor i världen och har inget direkt fungerande välfärdssystem. En av tre familjer går på bidrag men de får inte tillräckligt med pengar för att klara vardagen och segregationen växer (UI, 2022). Sydafrika är även ett av de länder som lider hårdast av missbruksproblematik i världen. Ett land som under en lång period varit extremt segregerat under apartheid, där människor levde separerat baserat på bland annat etnicitet och klasstillhörighet, är fortfarande segregerat men det pratas inte lika mycket om det (ibid). En av effekterna av att landet öppnades upp efter apartheid var att drogerna blev mer tillgängliga på grund av mer kontakt med omvärlden och det olagliga användandet av droger ökade (United Nations Office on Drug and Crimes, 2012). Sydafrika visar även ett av de mest riskabla mönsterna i världen när det kommer till alkoholkonsumtion. Det är, i hela Afrika, det land med högst rapporterad alkoholkonsumtion med ett genomsnittligt bruk på 9,5 liter sprit per person över 15 år, jämfört med det afrikanska genomsnittet på 6,5 liter per person per år (WHO, 2018).

I ett land som redan lider av stora klasskillnader, arbetslöshet och missbruksproblematik har covid-19 inte gjort läget bättre. Pandemin har lett till bland annat totala "lockdowns", ökad arbetslöshet och att skolor har stängt, vilket har påverkat både människors ekonomi och mående. Detta har i sin tur lett till att den procentuella ökningen av drogmissbruk, som pågått under flera år, ökat ytterligare (Givetash, 2022). I samband med detta är det dock, positivt nog, fler som söker hjälp för sin problematik. Problematiken ligger i att de statliga institutionerna i Sydafrika inte hinner med att ge alla den vård de behöver (International Insurances, 2022). Detta medför att stora delar av de som behöver hjälp med sitt missbruk får söka sig till ideella organisationer, något som sätter stor press på just de ideella organisationerna.

I Sverige finns det en fungerande välfärd som fångar upp många människor i utsatta situationer som missbruk och fattigdom, men trots det så får den ideella sektorn en större roll i välfärden (Svedberg, 2001). Svedberg menar att den större rollen är en effekt av att ideella organisationer når fler människor på grund av fler olika inriktningar och funktioner än den offentliga sektorn (Svedberg, 2001). Statistiken kring narkotikabruk i Sverige visar att 675 000 människor, vilket utgör 4,2% av landets befolkning, använt någon typ av narkotika under det senaste året (Sundin, Landberg & Ramstedt, 2018). För människor som lider av missbruksproblematik finns det kartlagda behandlingssystem i Sverige, som exempelvis läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende, ofta förkortat till LARO (Folkhälsomyndigheten, 2022). När det gäller bruk av alkohol i Sverige visar statistiken att det gått ner från 18% till 15% av det svenska folket som bedöms ha en riskfylld konsumtion av alkohol. Alkoholmissbruk påverkar dock inte bara den som missbrukar, utan problematiken sprider sig mer ofta än sällan till människor i missbrukarens närhet. Inte minst den närmsta familjen drabbas hårt. Omkring 400 000 barn beräknas bo tillsammans med minst en förälder med alkoholriskbruk (Folkhälsomyndigheten, 2022).

Sydafrika är ett land med en svag välfärd som använder ideella organisationer för att hjälpa människor med den utbredda missbruksproblematiken. Sverige är vad många anser vara ett land med en fungerande välfärd och trots det får de ideella organisationerna en större plats i välfärden för att backa upp den offentliga sektorn. Trots dessa olikheter i välfärden läggs ett stort ansvar på de ideella organisationernas arbete med att hjälpa folk med missbruk i båda länderna. Vår studie kommer därför rikta fokus på hur ideella organisationer verkar för att hjälpa människor med missbruk. Detta vill vi göra genom att undersöka vilken roll de har i välfärdssamhället i respektive land samt vilka villkor och utmaningar de möter i sin verksamhet. I vårt arbete har vi därför intervjuat verksamma i ideella organisationer i Kapstaden och Skåne för att belysa deras perspektiv på ämnet samt försöka förstå deras roll i ett fungerande välfärdssamhälle. Vår studie kommer därav fokusera på hur de ideella organisationerna i två olika delar av världen ser på ett problem som påverkar hundratusentals, om inte miljoner, människor.

1.1 Syfte & frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka vad personer som jobbar klientnära i ideella organisationer, relaterade till missbruksproblematik, i Kapstaden och Skåne har för tankar kring villkor och utmaningar som organisationerna möter i deras arbete i välfärdssamhället.

- Vilken roll har dessa ideella organisationer i välfärdssamhället, kopplat till missbruk, i Skåne respektive Kapstaden?
- Vilka strategier använder sig dessa ideella organisationer av för att bedriva sin verksamhet i respektive land?
- Vilka utmaningar möter dessa ideella organisationer i relation till att kunna bedriva sina verksamheter i respektive land?

1.2 Arbetsfördelning

Under vårt uppsatsskrivande har vi utformat och skrivit majoriteten uppsatsen tillsammans. Det har varit svårt att undvika att skriva vissa stycken enskilt. Vid sådana tillfällen har vi läst igenom varandras avsnitt och diskuterat samt korrigerat dessa delar. På det viset har vi tagit del av allt material och har lika mycket kunskap om uppsatsen. Alla intervjuer har vi gjort gemensamt samt transkriberat lika många timmar. Kodningen och tematisering gjorde vi tillsammans för att förstå materialet och diskutera det.

2. Kunskapsläget

I detta kapitel kommer vi att presentera forskning och fakta kring missbruksproblematik i Sverige och i Sydafrika. Vi har valt att till en början använda ett brett kunskapsläge och starta med generell kunskap om missbruk av narkotika och alkohol i Sverige och Sydafrika, samt hur ländernas offentliga sektor tar sig an problematiken. Detta för att ge en generell kunskap om hur brett användandet av droger och alkohol är i respektive länder. Efter den första delen kommer vi att fokusera mer på de ideella organisationerna och på så vis redogöra för forskning kring hur deras arbete ser ut. Detta blir mer i koppling till våra frågeställningar och vi kommer senare, i analysen, att ställa den tidigare forskningen mot vad våra intervjupersoner berättar och våra teorier.

Litteratursökning

För att få fram relevant litteratur har vi framförallt använt oss av Google Scholar och LubSearch. Ett urval av ord som vi har sökt på har varit *missbruk i Sverige* och *i Sydafrika*, *ideella organisationer som arbetar med missbruk*, *statligt arbete med missbruk* och *organisatorisk påverkan* och motsvarande begrepp på engelska. En del källor är kopplade till de statliga hemsidorna för att det är de som beskriver vilken vård som erbjuds av offentliga sektorn i respektive land. Det har varit svårt att hitta relevanta källor i Sverige kopplade till ämnet då vi inte hittat mycket forskning om ideella organisationer som jobbar med missbruk i Sverige. Den mesta forskningen vi har hittat har istället varit kopplade till samsjuklighet och hur psykisk ohälsa och missbruk ofta hör ihop. I detta fall har vi, bland andra, valt en äldre källa. Detta kan anses vara problematiskt då det finns en möjlighet att forskningen inte längre är adekvat. Vi anser dock att informationen är viktig då det ger ett perspektiv på hur ideella organisationer jobbar i Sverige. Sedan har vi försökt komplettera med nyare forskning.

2.1 Hur jobbar Sverige med missbruksproblematik?

I Sverige är det kommuner och landsting som har huvudansvaret för att hjälpa missbrukare med deras problematik. I detta ansvaret ingår god kvalitet på vården och en ökad tillgänglighet (Socialstyrelsen, 2019, s.17). En central utgångspunkt i vården som ges via den offentliga sektorn är att brukaren ska ha så stort inflytande över sin vård som möjligt (Matscheck, Piuva, 2022, s.342). Trots detta finns det studier som visar att brukarinflytandet inte alls fungerar som tänkt, vilket visar sig i bland annat dokumentation på så vis att det sällan är brukarnas

tankar och åsikter som dokumenteras (Matscheck, Piuva, 2022, s.350). En annan central utgångspunkt i den offentliga missbruksvården är samarbete mellan olika institutioner, som exempelvis mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Detta samarbete visar sig bland annat genom så kallade samordnade individuella planer (SIP). Dessa utformas av de olika inblandade parterna, ibland även tillsammans med brukaren (Matscheck, Piuva, 2022, s.344).

Den offentliga sektorn i Sverige jobbar på flera olika sätt för att hjälpa missbrukare genom att erbjuda olika typer av vård och hjälpinsatser i välfärden. Exempel på den vård som ges är genom olika lagstiftningar, som SoL (Socialtjänstlagen) och LVM (Lag om vård av missbrukare). Vård via SoL är frivillig och vård via LVM sker via tvång. Ofta sker vården via LVM genom tvångsplaceringar, medans vården via SoL kan ske genom mer öppna insatser. När det kommer till just placeringar så finns det olika typer av boenden för att få hjälp. Ett av dessa är SIS-hem (Statens institutionsstyrelse), där det får förekomma tvångsvård. Andra sätt som placering kan ske på är, om brukaren är ung, på Hem för vård eller boende (HVB) och även på öppen missbruksvård där det inte förekommer tvång. I all denna typ av vård ska brukaren sättas i fokus och det sker en utredning från socialsekreterare för att bedöma vad som är rätt i samråd med andra instanser. All vård kräver att brukaren själv är delaktig och vill förändras från ditt tidigare eller fortgående missbruk (Socialstyrelsen, 2019). Det finns även vård att få via LARO. Denna vård sker på två olika sätt, det första genom läkemedel som har godkänt som vård mot narkotika och det andra genom samtal och psykosocialt stöd (Socialstyrelsen, 2019).

I Sverige finns det tankar om att idéburna verksamheter som till exempel ideella organisationer är viktiga i det förebyggande arbetet och även hälsofrämjande. Detta gäller framförallt arbetet med missbruk av alkohol och narkotika. Dessa organisationer kan bidra med nya tankar och skiljer sig strukturellt gentemot andra statliga verksamhetsformer (Green et al., 2014, s.18).

2.2 Ideella organisationers arbete med missbruk i Sverige

När det gäller arbetet med missbruk så sker en stor del av staten samt olika ideella organisationer. Samverkan mellan den offentliga och den ideella sektorn är en viktig del i arbetet med missbruk. Det finns dock problem med samverkan. Schütze et. al (2016) menar att projekt med ideella organisationer sällan är långsiktiga och organisationen försvinner lätt

på grund av att de inte klarar sig ekonomiskt (Schüze et al., 2016, s.55). Dock säger annan forskning, framförd av Svedberg & Von Essen (2020), att ideella organisationer är mindre känsliga för politiska och ekonomiska förändringar än andra institutioner i välfärdssamhället. De klarar sig bättre ekonomiskt och utifrån de politiska förutsättningar som finns. Det leder i sin tur till att det ideella arbetet är mer stabilt och tillförlitligt och kan därmed ha en positiv inverkan på samhället i stort. Även att ideella organisationer har samma värderingar och tankar under längre tid gör organisationen mer pålitlig (Svedberg & Von Essen, 2020, s.25). Dessa två olika uppfattningar som forskarna framför krockar på så vis med varandra då den ena säger att ideella organisationer inte är långsiktiga och pålitliga på grund av ekonomiska förutsättningar medan den andre säger att de är det.

En gemensam faktor för ideella organisationer är en vilja att hjälpa andra utan att få någon ersättning för detta. Socialtjänsten kartlade år 2003, med hjälp av författarna Ulf Hammare och Susanne Stenbacka, olika verksamheter som är socialt inriktade med ett fokus på missbruk i Sverige. Författarna beskriver att det inom dessa organisationer finns en lång tradition av att hjälpa människor men att deras metoder uppdateras tillsammans med modern forskning. Några organisationer som författarna tar upp är AA (Anonyma Alkoholister), Länkrörelsen, Hela människan samt Riksförbundet för hjälp till narkotika och läkemedelsberoende (Hammare & Stenbacka, 2003, s.5). Rapporten diskuterar organisationerna i sex olika variabler; syn på missbruk, målgrupp, kön och etnicitet, verksamhetens art, finansiering och lokaliseringen. När det gäller den första variabeln, syn på missbruk, så skiljer sig de ideella organisationerna från varandra. AA anser att missbruk är en sjukdom som är möjlig att behandla. Hela människan förespråkar en nykter livsstil och andra organisationer som Verdandi menar att missbruk är ett mer strukturellt problem (Hammare & Stenbacka, 2003, s.7). Det finns alltså olika perspektiv på missbruk som varierar beroende på vem man frågar.

Ideella organisationer har olika fokus angående målgrupp. Somliga är till för brukarna själva eller tidigare brukare. Andra fokuserar mer på informationsspridning om olika typer av problematik. Den sista delen i rapporten handlar om verksamhetens art och finansiering. Här skiljer sig många organisationer i verksamheten men har gemensamt att de finansieras genom ideella bidrag från allmänheten. Det finns dock undantag som finansieras med upphandlande verksamheter och ett sådant exempel är Hela människan. Organisationernas art handlar om allt från att sprida information till utbildningar och självhjälp. Dessa organisationer fungerar

också som skyddsnet för missbrukare (Hammare & Stenbacka, 2003, s.8). Denna tidigare forskning ger ett perspektiv på hur svenska staten ser på det arbetet som sker av ideella organisationer och den senaste kartläggningen som gjordes var 2003. Därav är det en äldre källa men dessa typer av ideella organisationer finns fortfarande kvar och arbetar med missbruk i hela Skåne.

2.3 Hur jobbar Sydafrika med missbruksproblematik?

I Sydafrika finns en utbredd problematik kring missbruk både av narkotika och alkohol. Sydafrika är det land med högst rapporterad alkoholkonsumtion med ett genomsnittligt bruk på 9,5 liter sprit per år, per person över 15 år (WHO, 2018). I en artikel publicerad i *Technium Social Sciences Journal* skriver författarna Rabotata NE, Makhubele JC och Mafa P (2021) om ungdomars alkoholvanor som en risk i Sydafrika. Författarna skriver att det finns en ökad konsumtion av riskfyllt alkoholintag bland unga människor. En stor anledning till det är att många unga inte har jobb att gå till och att alkoholen finns nära till hands. Olika riskfaktorer som har betydelse är socioekonomisk tillhörighet, tillgänglighet och vänner som dricker. Problematiken har mer och mer gått över från individen till ett samhällsproblem (Rabotata, Makhubele, Mafa, 2021, s.715ff).

Staten i Sydafrika gör olika åtgärder för att minska missbruket. Det finns en plan som kom under 2013-2017 denna kallas "National Drug Master Plan" där fokuset låg på att minska missbruket och efterfrågan genom förebyggande insatser i samhället. Det skapades också olika program som behandlingshem för missbruk, olika typer av återinpassningsprogram samt halvvägshus som syftar till att hjälpa personer som är mitt i en pågående behandling och behöver stöd. Dessa stora satsningar kallas i Sydafrika för "Anti Substance Abuse Programme". Staten försöker mobilisera sig och skapade nationella insatser för att förebygga behandlingar för missbruk genom både den offentliga och ideella sektorn (Government of South Africa, 2022).

I Sydafrika finns det olika sätt att få hjälp med sitt missbruk, det finns både in-patient och out-patient rehabiliteringar att söka sig till. Båda dessa typer av hjälp finns genom statlig hjälp och bland de ideella organisationerna. Med out-patient vård menas att klienten inte bor på något rehabiliteringscenter utan hemma och deltar i minst två möten i veckan. I detta program ingår drogtestning, utbildning om droger, 12 stegsprogram, livslära-program och en stödgrupp

med andra klienter. Många av dessa programmen har också en supportgrupp för närstående för att lära ut om problematiken och för att hjälpa den närstående i vardagen att vara drogfri (Nomathamsanqa, Xinwa, 2017, s.6). In-patient innebär att klienten befinner sig i ett rehabiliteringsprogram och bor på något typ av hjälpcenter. Detta kan både vara långa och korta program, normalt cirka tre till sex veckor som klienterna får hjälp. Artikelförfattarna beskriver att det kostar en viss summa pengar och klienten måste klara sig tillräckligt bra ekonomiskt för att få denna hjälp. Det är även många klienter som, när de kommer tillbaka hem till socioekonomiskt utsatta områden, inte klarar av att hålla sig drogfria i den miljön trots att själva rehabiliteringen har fungerat bra. För att få denna hjälp finns det också en väntelista via staten och det kan ta upp till sex månader innan klienterna får hjälp med missbruket. Denna typ av metod ska dock vara bättre än out-patient vården då det är fler som är missbruksfria i en in-patient vård än en out-patient (Nomathamsanqa, Xinwa, 2017, s.6). Tre olika exempel på organisationer som erbjuder denna typen av hjälp är South African National Council on Alcoholism and Drug Dependence, Alcoholics Anonymous och Narcotics Anonymous som alla tre är ideella organisationer verksamma i Kapstaden (Nomathamsanqa, Xinwa, 2017, s.7).

2.4 Ideella organisationers arbete med missbruk i

Sydafrika

Liksom i Sverige finns det många ideella organisationer i Sydafrika som jobbar med bland annat missbruksproblematik, fattigdom och hemlöshet. Det finns en stor ambition i utvecklingsplanen för Sydafrika att integrera ideella organisationer med statliga institutioner. I en strävan efter att jämna ut de orättvisor som fanns under apartheid har därför ideella organisationer fått stor betydelse för landets välfärdsutveckling, både i form av de insatser som erbjuds men även på grund av hur de hjälper till att balansera landets ekonomi. Detta på grund av att de är mer lättillgängliga och billigare än organisationer och institutioner i den offentliga sektorn, vilket utgör en stor skillnad för ett land där stora delar av befolkningen lever i fattigdom (Nwauche, 2022).

Det finns flera olika typer av svårigheter med att bedriva denna typ av organisationer i Sydafrika. Några av dessa barriärer som finns skriver författaren Simone Martin-Howard om i sin artikel "Barriers and challenges to Service delivery and funding: A Case Study of a Non-profit Organization in the Western Cape, South Africa" (2019). Författaren börjar med

att ta upp två typer av barriärer för att genomföra arbetet, vilka är härkomst och religion. Problematiken med religion visar sig i att organisationer inte samarbetar med varandra om den ena bygger på en kristen tro och den andra på en muslimsk sådan. Detta kan också spegla sig i klienterna (Martin-Howard, 2019, s.308). Martin-Howard menar också att vilken hudfärg och härkomst en person har spelar roll för om organisationen får stöd finansiellt samt vilka klienter som kommer dit (ibid, s.308). Dessa barriärer är specifika för denna grupp av ideella organisationer men det visar ändå kontextuella faktorer som syns i andra delar av Western Cape och i andra ideella organisationer (Martin-Howard, 2019, s.293). Artikeln pekar på ett problem att föräldrar lämnar sina barn med deras äldre syskon till följd av deras missbruksproblematik. Det finns även barn som överges helt av sina föräldrar på grund av samma anledning, vilket är något de ideella organisationerna får jobba med (Martin-Howard, 2019, s.305).

Ideella organisationer räknas i Sydafrika som en viktig del för att både hjälpa klienter med problem i olika sektorer och vara en del av samhällsplaneringen för att verka mot bland annat missbruk. Den Sydafrikanska regeringen har satt upp mål som de tillsammans med frivilligorganisationer ska uppnå för att hjälpa människor. De använder även ideella organisationer för att ta reda på vart det finns en problematik i de socioekonomiskt utsatta områdena (Nwauche, Flanigan, 2022, s.120). Ideella organisationer ska bli inbjudna till olika samhällsplaneringsträffar tillsammans med staten. Detta för att skapa en samverkan kring arbetet med missbruksproblematiken i Kapstaden. Detta fungerar dock inte som staten säger. Det finns en brist i att ideella organisationer inte bjuds in till träffarna och att det saknas adekvat information om de ideella organisationerna (Nwauche, Flanigan, 2022, s.134). Artikeln visar att trots att det finns en uttalad idé om att ideella organisationers arbete ska belysas så får organisationerna inte framföra arbetet för staten. Detta innebär att den ideella sektorn inte hörs lika mycket som staten insinuerar (Nwauche, Flanigan, 2022, s.135).

3. Teoretiska utgångspunkter

För att analysera vårt material och svara på våra frågeställningar har vi valt att använda oss av en teori; det nyinstitutionella perspektivet. Inom detta så kommer vi att lägga särskilt fokus på begreppen legitimitet och isomorfism. Vi kommer även att kombinera det nyinstitutionella perspektivet med det teoretiska begreppet organisatorisk flexibilitet.

3.1 Nyinstitutionellt perspektiv

Det nyinstitutionella perspektivet utvecklades under 1970-1980-talen och är ett nytt sätt att se på och analysera organisationers aktivitet. I kontrast till rational-choice-perspektivet så läggs fokus i detta perspektiv på organisationernas beteenden, snarare än deras beslut. Alltså varför organisationerna gör som de gör, inte vad de gör (Blomberg & Petersson, 2013, s.145).

Nyinstitutionalism ändrar även synen på organisationers tekniska omgivning; istället för att se hur olika faktorer i omgivningen direkt påverkar effektivitet och resultat så är fokus på att dessa faktorer även befinner sig i en större kontext. Detta kan handla om exempelvis kulturella tankesätt om vad som anses vara modernt, rationellt och effektivt. Exempelvis kan något som anses effektivt och bra i ett land ses som åldrat och sämre i ett annat land. Huvudpoängen med det nyinstitutionella perspektivet är att förstå hur organisationer tar inspiration ifrån och anpassar sig efter sin omgivning. Enligt perspektivet sker denna anpassning i syfte att söka *legitimitet* i den organisatoriska omgivningen. En central tanke om vad som sker då flera organisationer tar inspiration från samma källa, eller av varandra, kallas *isomorfism* (ibid. s.146). Vi kommer att förklara legitimitet och isomorfism mer ingående nedan.

3.1.1 Legitimitet

I den nyinstitutionella teorin säger forskarna att organisationer söker legitimitet i det organisatoriska fält de jobbar i. I dessa organisatoriska fält finns det flera normer och värden som ska anpassas till och visar vad som anses vara modernt, rätt och fel (Blomberg & Petersson, 2013, s.145). Med legitimitet menas att den ideella organisationen vill vara rättfärdigad som organisation. Sätt att rättfärdigas på är genom att visa resultat, funktionen i samhället samt organisationens arbets effekter (Levin, 2013, s.25). Utan legitimitet är det svårt för ideella organisationer att få fäste, samt någon typ av långvarig finansiering från såväl socialtjänsten som andra aktörer. Organisationen måste vara transparent med vad som görs

samt bevisa att det som görs är bra för samhället för att uppnå legitimitet (Grape, Blom, Johansson, 2006, s.91). Många ideella organisationer har svårt att uppnå legitimitet i jämförelse med andra aktörer i välfärden. För att lösa det problemet brukar organisationen då anpassa och komplettera sin verksamhet utifrån andra professionella verksamheter. Resultatet av det blir en mer professionaliserad vård och att organisationerna blir mer lika varandra. Ideella organisationer börjar även samarbeta mer med statlig vård i välfärden och stärker då den redan befintliga vården (Grape, Blom, Johansson, 2006, s.92).

3.1.2 Isomorfism

Den nyinstitutionella teorin visar på att organisationer tenderar på att likna varandra mer allt eftersom och ett begrepp som förklarar detta fenomen är isomorfism (Svensson, 2013, s.77). Isomorfism beskriver hur ideella organisationer och företag anpassar sig efter de stora aktörerna inom området. Ideella organisationer försöker efterlikna andra stora aktörer för att hålla sig innanför normen och inte sticka ut som organisation. Följer de inte dessa dominerande normer så riskeras organisationen att väljas bort och tillslut försvinna. Utan att ta inspiration från andra organisationer eller institutioner kan det vara svårt för nya innovativa organisationer att få fäste. (Grape, Blom, Johansson, 2006, s.80). Ett sätt att anpassa sig utifrån isomorfism är genom lösa kopplingar. Med lösa kopplingar menas att organisationen skiljer på det faktiska arbetet som sker från det organisationen säger att den gör. Ideella organisationer använder lösa kopplingar för att bevisa legitimitet och anpassa sig utifrån omvärlden för att ändå kunna göra det arbetet organisationen vill göra. Genom detta kan organisationen behålla sin legitimitet och försöka få mer resurser utifrån vad samhället värderar, samtidigt som de behåller sina grundvärderingar och arbetssätt eller förändrar det om de skulle krävas (Grape, Blom, Johansson, 2006, s.82). Inom isomorfismen så menar författarna att det snarare är de yttre förväntningarna som spelar roll än den inre drivkraften och effektivitet i arbetet. Det är också de organisationer som förflyttar sig snabbast på marknaden som lyckas bäst och flexibilitet är en central roll i de arbetet som sker av ideella organisationer (Svensson, 2013, s.78).

3.1.3 Relevans

Det nyinstitutionella perspektivet blir relevant för vår studie då vi vill analysera ideella organisationer på en organisatorisk nivå. I detta perspektiv hittar vi många aspekter som våra intervjupersoner tar upp, med fokus på särskilt legitimitet och isomorfism. Teorin gör det

lättare att förstå förändring och anpassning som ideella organisationer gör i sitt dagliga arbete. På grund av detta anser vi att dessa begrepp bidrar med kunskap och värde till vårt arbete.

3.2 Organisatorisk flexibilitet

Organisatorisk flexibilitet är ett begrepp som syftar på att framhäva den frihet en organisation bygger upp sin verksamhet kring. Detta kan vara frihet kring exempelvis arbetstimmar, löner, hur organisationen får in resurser och hur de använder dessa, hur beslut fattas inom organisationen och vad arbetsuppgifterna är. Ju större frihet en organisation har kring dessa faktorer, desto större är deras organisatoriska flexibilitet (Ramendran et. al, 2013).

Management-teoretikern Stephan H. Haeckel menar att organisationer, genom flexibilitet, kan göra mer än att bara anpassa sig efter rådande omständigheter. Han menar att organisationer även kan förändra sin verksamhet på ett sådant sätt att den skapar en helt ny miljö. Detta gör det i sin tur lättare att förutspå en ständigt förändrande värld och därefter göra anpassningar för att få en mer hållbar struktur långsiktigt (Haeckel, 1999). Denna typen av anpassningar pratade flera av våra intervjupersoner om, kopplat till deras organisationer.

Vi kommer, i analysen, att ta upp två sammanfattande typer av flexibilitet; flexibilitet kring resurser och strukturell flexibilitet. Dessa två begreppen har vi främst hämtat från en studie i BMC Health Services Research (Troisi et. al, 2022). Denna studie har utgångspunkt i organisatorisk flexibilitet i hälso- och sjukvården men mycket av det de tar upp kring själva flexibiliteten anser vi har stor relevans för hur våra valda organisationer styr sin verksamhet. Vi har därför valt att använda de delar i studien som syftar till att förklara själva begreppen och inte de delar som är kopplade till hälso- och sjukvården.

3.2.1 Flexibilitet kring resurser och strukturell flexibilitet

Flexibilitet kring resurser innebär hur organisationer hanterar mängden resurser som finns till organisationens förfogande. Begreppet innefattar egentligen alla typer av resurser som en organisation har att tillgå; arbetskraft, kapital, lokal, etc. Vidare innebär flexibilitet kring resurser både hur en viss typ av resurs används i kontrast till andra liknande alternativ, samt möjligheten att reglera den totala mängden resurser (Troisi et. al, 2022). Strukturell flexibilitet handlar om hur organisationen är uppbyggd för att hantera efterfrågan. Det innefattar exempelvis autonomitet, hierarkisk ordning, beslutsprocesser, samverkan etc (Troisi et. al, 2022). Forskarna bakom nämnd studie hänvisar till sociologerna Paul R Lawrence och Jay W

Lorsch, som menar att en hög nivå av autonomitet är avgörande för hur en organisation överlever i ständigt förändrande miljöer. Stödpelare för att uppnå autonomitet är horisontell integrering, decentraliserad beslutsfattning, god samverkan med andra organisationer och ett inte alltför stramt regelverk (Troisi et. al, 2022).

3.2.2 Relevans

Detta begrepp blir relevant på så vis att många av de organisationer vi haft kontakt med har berättat om hur deras verksamhet har lyckats överleva genom flera år och utmaningar, genom olika typer av strategier. Det rör sig om både hållbara, men flexibla, metoder och mer rörliga metoder där exempelvis hela verksamhetsidén behövt tänkas om. Begreppen bidrar därför med kunskap och ett sätt att förklara varför flexibilitet är viktigt och hur de ideella organisationerna jobbar utifrån det.

4. Metod

4.1 Metodologiska överväganden

4.1.1 Kvalitativ metod

Vår studie syftar till att undersöka vad personer som jobbar klientnära i ideella organisationer, relaterade till missbruksproblematik, i Kapstaden och Skåne har för tankar kring villkor och utmaningar som organisationerna möter i deras arbete i välfärdssamhället. Detta vill vi göra genom att höra vad personer som jobbar klientnära, för dessa organisationer, har för tankar och erfarenheter kring ämnet. En kvalitativ studie innebär en större möjlighet att förstå olika villkor och omständigheter. Fördelen med en kvalitativ metod, kontra en kvantitativ, är att den kvalitativa forskningen kan beskriva aspekter av samhället på ett sätt som kvantitativ forskning har svårt för (Ahrne, Svensson 2015, s.12). Vår uppsats handlar inte om att mäta något utan mer om att undersöka och belysa upplevelser genom att människor får berätta, vilket är varför vi valt en kvalitativ ansats (Ahrne, Svensson, 2015, s.10).

Den insamlade empirin bygger sedan på intervjuer som vi har gjort med personer som jobbar klientnära i de ideella organisationerna. Då vi har valt att göra intervjuer kan det vara svårt att generalisera den empiri vi får fram på alla ideella organisationer som jobbar med missbruk, eller ett helt land som Sverige och Sydafrika, vilket kan vara en brist i vårt val av metod. Vi kan inte heller alltid lita på att intervjupersonen alltid gör som den säger till oss. Detta då det kan ligga i respondentens intresse att framstå som bättre än vad som egentligen är verklighet (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2015, s.53). Vi önskar att materialet hade kunnat kompletteras med observationer i alla organisationer för att se hur de jobbar i sin dagliga verksamhet. Den möjligheten fanns tyvärr inte med tanke på arbetets storlek och tidsramen.

4.1.2 Semistrukturerade intervjuer

Vid en intervju som är kvalitativ intresserar vi oss av respondentens egna tankar och åsikter om våra frågor. Det anses också vara positivt att intervjuerna skiljer sig åt och rör sig åt olika håll för att alla människor upplever olika saker och det ger perspektiv på det (Bryman, 2018, s.561). Vi valde att använda oss av semistrukturerade intervjuer då en fördel med denna typ av intervju är att vi kunde anpassa frågorna utifrån vår intervjuperson. Vi kunde också välja vilken ordning frågorna ställdes samt ställa olika följdfrågor till respondenterna (Bryman,

2018, s.563). Vi började med att göra en intervjuguide med olika typer av frågor. Majoriteten av frågorna var inledande, breda frågor för att få intervjupersonen att svara öppet. Sedan hade vi förberett uppföljningsfrågor till vissa frågor ifall vi inte fick tillräckligt utförliga svar. En del av frågorna kom vi på under tiden intervjun pågick då vi ville fördjupa oss inom något specifikt likt sonderingsfrågor (Bryman, 2018, s.569). Fyra av intervjuerna vi höll var på svenska och två var på engelska.

Vi hade tre intervjuer på plats och tre intervjuer som ägde rum online då det passade våra intervjupersoner bättre i tiden. Med just online-intervjuer finns det dock för- och nackdelar. En nackdel är att det är svårare för oss som intervjuar att avgöra om intervjun har varit bra eller inte (Bryman, 2018, s.591). Genom online-intervjuer är det svårare att uppfatta signaler som kroppsspråk och ögonkontakt. Dessutom kan det bli störningar i uppkopplingen, vilket kan försvåra för intervjuns flyt. Vår upplevelse är dock att intervjuerna online fungerade väl, trots mindre problematik med tekniken under särskilt en intervju. En fördel blir på så vis att det blir möjligt att göra intervjun trots långt avstånd. Även intervjuerna som hölls på plats fungerade väl och vi är tacksamma att vi fick hålla intervjuer på plats både i Kapstaden och Skåne.

4.2 Urval

När det kommer till vårt urval så har vi behövt avgränsa oss en hel del för att göra studien möjlig att genomföra. Vår ursprungliga tanke med studien var att jämföra hur ideella organisationer bedriver sina verksamheter i Sverige och Sydafrika. Denna studie hade blivit alltför omfattande och vi valde därför att avgränsa oss till Skåne och Kapstaden. Detta val gjorde vi främst på grund av geografisk bekvämlighet, då vi båda bor i Skåne och skulle resa till Kapstaden. Vi har således använt oss av ett bekvämlighetsurval. Eftersom missbruk är ett område som intresserar oss båda, samt att missbruksproblematiken i särskilt Kapstaden är så pass stor, valde vi även att fokusera på ideella organisationer kopplade till missbruksproblematik. Nästa del i urvalet var att bestämma vilka individer i organisationen som vi ville intervjua (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2015, s.40). Här har vi valt intervjupersoner som jobbar klientnära och är verksamma inom den organisation som intervjuas. Detta därför att vi ville insamla information kring organisationerna i fråga, och detta kände vi skulle fungera bäst genom folk som är engagerade i organisationerna. Vårt

urval skulle också kunna klassas som målstyrt då vi har särskilda kriterier för de personer som kan ställa upp i vår intervju (Bryman, 2018, s.498).

Ett problem som vi upptäckt var antalet intervjupersoner vi skulle intervjua till studien, då det är svårt att veta när vi uppnått teoretisk mättnad i en kvalitativ uppsats. Det finns dock ingen bestämd siffra på hur många intervjuer du bör hålla (Bryman, 2018, s.506). Med tanke på uppsatsens storlek och tidsramen anpassade vi oss och valde att stanna på sju intervjupersoner. Under dessa intervjuer har vi både fått ta del av flera olika perspektiv, vilket kan tyda på en viss teoretisk mättnad.

4.2.1 Studiens respondenter

Sju personer har intervjuats, varav fyra är från tre olika typer av ideella organisationer i Skåne och tre är från tre olika ideella organisationer i Kapstaden. Två av intervjupersonerna i Skåne är alltså från samma organisation. Dessa två har dock olika roller och insikt i sin organisation men jobbar eller har jobbat klientnära i staden eller i organisationen. Vi anser därav att båda kan bidra med kunskap till studien. Dessa två närvarade under samma intervjutillfälle i en parintervju men har vid transkribering separerats. De tre personer som vi intervjuat i Kapstaden har vi döpt till Brian, Chanell och Joyce. De som vi har intervjuat i Sverige har vi döpt till Arne, Peter, Maja och Liselott. Maja och Liselott är de två som jobbar för samma organisation. Namnen har valts i syfte att göra det lättare för läsaren att skilja på vilka som tillhör Sverige och vilka som tillhör Sydafrika. Intervjupersonerna tillhör olika ideella organisationer som vi kommer beskriva vad de gör och i vissa fall vilken organisation, men inte alla då vi måste skydda intervjupersonernas integritet (se kapitel 4.5).

Brian jobbar för Narcotics Anonymous i Kapstaden och kommer där i kontakt med narkotikamissbrukare dagligen. Chanell jobbar i en ideell organisation som är ett hemlöscenter i andra fas (vilket betyder att personerna som bor där måste ha jobb) men kommer i kontakt med missbrukare dagligen och har en inblick i hur det arbetet går till. Den tredje intervjupersonen från Kapstaden, Joyce, jobbar på ett missbrukcenter som tar emot både in-patient och out-patient-klienter. Joyce är ursprungligen från Sverige och intervjun med henne hölls således på svenska. Därför kommer hennes citat att vara på svenska medans Brian och Chanells citat kommer att vara på engelska.

Arne tillhör Anonyma Alkoholister och har varit delaktig i många år i Sverige. Han har egen erfarenhet av missbruk, är mentor för andra missbrukare och har jobbat ideellt för AA genom olika uppdrag. Peter jobbar för en organisation i Skåne som hjälper missbrukare och andra som befinner sig på gatan med deras rättigheter med ett fokus på klienter som befinner sig inom LARO. De två sista, Maja och Liselott, tillhör en organisation som grundar sig i kristet socialt arbete med fokus på narkotika och alkoholmissbruk men även hemlösa. Maja är verksamhetschef och jobbar dagligen med klienterna. Liselott är främst delaktig i styrelsen och andra organ runt om i kommunen de tillhör och har jobbat inom organisationen under långt tid.

För att tydliggöra vad personernas ideella organisationer jobbar med har vi valt att förklara detta nedan. Brian, via NA, och Arne, via AA, jobbar med hjälp till självhjälp utifrån 12 stegsmetoden men med separat steg för NA och AA. Peters organisation har som mål att hjälpa människor på gatan med missbruksproblematik. Detta gör de genom att skriva olika artiklar och möta klienter. Liselott och Maja har caféverksamhet och erbjuder mat, dusch, nya kläder och andra nödvändigheter till människor. De jobbar med samtal kring cafét för att motivera till förändring. Chanell gör i Kapstaden en liknande servicetjänst där människor kan komma och köpa mat för en billig peng samt duscha och prata med professionella. Chanell hjälper även hemlösa med boende. Den sista personen, Joyce, jobbar framförallt med klienter som bor på deras missbrukcenter hela tiden under fyra till sex veckor.

4.3 Genomförande

Vi har totalt haft sex stycken intervjuer med sju intervjupersoner (då en intervju var en parintervju), vilket har lagt grunden till vår empiri. Vi började allting med att söka runt efter relevanta organisationer som stämde överens med vårt urval. Vi mailade därefter vårt informationsbrev (se bilaga 8.1 & 8.2) till en rad olika organisationer som passade in i vår ram och fick, till vår förvåning, svar väldigt snabbt från flera olika organisationer som ville vara med och bidra med representanter. Vi publicerade även en fråga i en Facebookgrupp för svenskar i Kapstaden för att se om någon svensk där skulle kunna vara med på en intervju. Det var genom den gruppen vi fick kontakt med Joyce. Slutligen fick vi även hjälp av våra vänner, som gjorde sin praktik i Kapstaden, med kontakter och det genom dem som vi fick kontakt med Chanell. Detta skulle kunna liknas vid ett snöbollsurval, vilket innebär att vi

genom personer vi känner fått kontakt med personer som är relevanta för studien (Bryman, 2018, s.196)

Tre av intervjuerna hölls på plats. Dessa var med Arne, Maja & Liselott och Chanell. Resterande tre intervjuer hölls via Zoom. Anledningen till att tre intervjuer höll plats på Zoom var på grund av dels geografiska och dels tidsmässiga skäl. Vi höll alla våra intervjuer tillsammans och de varade mellan 30 minuter till 1 timme och 15 minuter. Samtliga intervjuer spelades in för att vi skulle kunna analysera dessa och det gjordes i samtycke med respondenterna. Detta gjorde att vi kunde vara mer aktiva under intervjun och inte behövde anteckna allting som sades. En nackdel enligt Bryman kan vara att respondenten inte uttrycker sig fullt ut om vi spelar in intervjun (Bryman 2018 s.577). Vår uppfattning är att intervjupersonerna uppskattade denna metod och det underlättade för vårt resultat och analys. Vi har börjat alla intervjuer med att antingen lämna en samtyckesblankett som intervjupersonen har skrivit på eller fått samtycket verbalt istället. Vi har, efter det, även frågat om samtycke kring att spela in intervjun.

Vi började med att göra en intervjuguide som baserades på fyra olika teman (Bryman, 2018, s.565). Det första innefattar personen i fråga och vem denna är. Detta tema användes som en start på intervjun för att ställa vänliga frågor och skapa en trygghet för intervjupersonen, samt för att vi skulle få en bättre uppfattning av personen (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2015, s.45). Det andra temat handlar om organisationsarbetet, det tredje om drogkultur och det fjärde om politisk påverkan på organisationen. Alla teman har sedan haft ett antal huvudfrågor som vi ställt till respondenten som sedan fått svara. Vi har också skrivit ett antal underfrågor att ställa beroende på svaret i huvudfrågorna för att utveckla respondentens svar (Bryman, 2018, s.563). Dessa olika underfrågor har påverkat längden på våra intervjuer då vi i vissa fall har kunnat ställa många och i andra fall färre av dem, beroende på organisationen. Vi upplever att både de intervjuer som vi höll på plats och via Zoom fungerade bra och att våra teman gav relevanta svar för att kunna svara på vårt syfte och våra frågeställningar.

4.4 Bearbetning och analys

Efter genomförandet av våra intervjuer har vi bearbetat vårt material för att sedan analysera den empiri vi har fått fram genom intervjuer, tidigare forskning och våra teorier.

Till att börja med transkriberade vi intervjuerna så gott det gick, relativt snart efter att de ägde rum. Rent tidsmässigt föll det sig så att vi kunde göra stora delar av transkriberingen under vår visit i Kapstaden. Detta lämpade sig även ganska väl på så vis att vi inte bar med oss en massa böcker, vilket gjorde det svårare att exempelvis skriva på teoridelen där. Vi kunde därför arbeta med fullt fokus på just transkriberingen, vilken tog en hel del timmar på grund av längden på vissa intervjuer. Transkriberingen skrevs mestadels ordagrant, med undantag för språkliga upprepningar, även kallade verbala tics, som exempelvis “eh”, “you know” eller “liksom” (Bryman, 2018, s.580). Transkriberingen kan göras på olika sätt men vi har gjort det genom att vi har lyssnat på intervju och skrivit ner det som har sagts. En fördel med att vi gjort detta själva är att vi direkt kan lära känna vårt material och börja analysera det redan när vi lyssnar första gången (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2015, s.51). Efter transkriberingen arbetade vi tillsammans med att filtrera ut relevant information som vi skulle kunna använda i resultatet och analysen. Vi gjorde detta genom att tematisera materialet.

Tematiseringen, som kan liknas med kodning, gjorde vi tillsammans under en dag när all transkribering var färdig. Vi använde oss sedan av repetitioner för att se vilka teman och delar som var mest frekvent med i transkriberingen (Bryman, 2018, s.705). Utifrån detta skapade vi fem olika teman som fokuserar på våra frågeställningar och sedan ett tema som var annat intressant vi hittade för att inte låsa oss för mycket vid första anblick i materialet. De teman som vi satte ut var: *konkreta arbetsmetoder, brukarna, välfärdspolitisk påverkan, drogmisbruk i Skåne/Kapstaden, utmaningar för organisationer*. Dessa teman fick sedan olika färger som vi markerade i allt transkriberat material. Efter det förde vi över allt i ett annat dokument för att kunna strukturera upp vem som sagt vad och vad som hänger ihop och inte gör det (Bryman, 2018, s.702). Efter tematiseringen var klar började vi med att skriva vår analys av det insamlade empiriska materialet. Det vi har gjort med vår empiri är att sortera, för att sedan reducera och tillslut argumentera för vår valda metod. Detta för att slippa kaosproblemet, representationsproblemet och auktoritetsproblemet (Rennstam & Wästerfors, 2015, s.220).

4.5 Etiska överväganden

Vid skrivandet av en samhällsvetenskaplig uppsats ska den etikprövas enligt Etiklagen. Detta gäller dock inte studenter då de skyddas av en lagändring som skedde år 2008. Då vi är studenter på socialhögskolan och befinner oss på grundnivå kommer därför inte vår uppsats

att prövas. Dock har vi för avsikt att göra en etisk godkänd uppsats och befinna oss innanför riktlinjerna (Eldén, 2020, s.37).

Det finns i huvudsak fyra olika huvudkrav som bör följas för att uppsatsen ska vara etiskt försvarbar. Dessa fyra är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Vi kommer att presentera dessa för att sedan beskriva hur vi har gjort för att hålla oss innanför ramarna. Informationskravet innebär att du som forskare måste upplysa deltagarna i studiens om syftet med studien och vad tanken med deras medverkan är. Det finns också krav på att förklara att deras medverkan är frivillig och att de kan avbryta sin deltagelse när de vill. Samtyckeskravet är att deltagaren själv får bestämma över sin medverkan och består av tre olika regler. Den första är att du ska få intervjupersonens samtycke innan intervjun börjar. Den andra innebär att den medverkande har rätt att avbryta sin medverkan utan konsekvenser för denne. Den tredje innebär att det inte får finnas påtryckningar från forskaren att intervjupersonen ska delta samt inget beroendeförhållande (Eldén, 2020, s.30). Konfidentialitetskravet innebär att all information som kan identifiera intervjupersonen ska hållas konfidentiellt. Det är också viktigt att förvara informationen som en intervjuperson berättade på ett konfidentiellt sätt. Det innebär att det ska vara omöjligt för en utomstående att komma åt intervjuerna. Nyttjandekravet innebär att den insamlade empirin bara får användas till forskningens ändamål (Eldén, 2020, s.31).

För att förhålla oss till dessa etiska regler har vi skickat ut blanketter som beskriver vår intervju och syftet med studien (se bilaga 8.1 & 8.2). Deltagarna har efter detta tackat ja till att vara med. För att stärka samtyckeskravet har vi gett en samtyckesblankett där våra intervjupersoner har skrivit under på plats eller skickat ett digitalt godkännande för de intervjuer som skett på Zoom. I samtyckesblanketten har vi beskrivit att studien är frivillig, att de kan avbryta när de vill och frågat om samtycke kring inspelning av intervjun. När det gäller kraven kring konfidentialitet har vi ändrat namn på våra deltagare till fiktiva namn. Vi har också tagit bort namn i transkriberingen och sparat de inspelade intervjuerna utanför en molntjänst. Vi kommer i de flesta fall inte kunna skriva vilka organisationer våra intervjupersoner jobbar för, då detta skulle kunna röja konfidentialitetskravet. Detta beror på att vissa organisationer inte har många medlemmar som jobbar klientnära och dessa personer skulle vara lätta att hitta. Vi har bara använt dessa intervjuer till denna studie och därav hållit oss till nyttjandekravet som finns. All information kommer också att raderas efter att studien är färdig. Det betyder alltså att det bara är vi som skriver och eventuellt examinator som

kommer veta vilka deltagarna är om det krävs. Till sist har vi också erbjudit våra deltagare att ta del av studien i efterhand och för de som talar engelska kommer vi att göra en sammanfattning då denna uppsats skrivs på svenska. Detta har deltagarna godkänt i våra blanketter som skickats ut.

4.6 Metodens tillförlitlighet

Den empirin vi fått fram genom intervjuer är betydelsefull för att besvara våra forskningsfrågor. Därav måste vi som forskare se till att informationen är saklig och rätt. Det ska även anse vara relevant för den metod och forskningsfråga vi har i uppsatsen (Lind, 2019, s.163). För att säkerhetsställa att empirin är utformad korrekt använder vi oss av fyra stycken begrepp som visar på detta. Dessa begreppen är pålitlighet, överförbarhet, trovärdighet samt möjlighet att styrka och konfirmera. (Bryman, 2018, s.467) Samtliga begrepp kommer att förklaras nedan och vi kommer beskriva hur vi har gjort för att uppnå tillförlitlighet genom dessa.

Det första begreppet *pålitlighet* kan översättas till kvantitativa reliabilitet och betyder av vi som forskare ska redogöra för hur uppsatsen är skriven genom alla steg. I detta ingår alla faser i forskningen såsom vilka teorier vi utgår ifrån, val av intervjupersoner och hur analysen går till (Bryman, 2018, s.468). För att uppnå pålitlighet har vi varit transparenta genom hela uppsatsen och visat hur vi har gått tillväga med ett stycke innan varje del och sedan hela metoddelen. Vi har även delat bilagor på både intervjuguiden och det vi skickade ut till respondenterna till en början för att få svar. Vi har också varit medvetna under hela studien att vi inte är helt objektiva när vi skriver då vi också har egna tankar samtidigt. Detta är det som kravet *möjlighet att styrka och konfirmera* bygger på (Bryman, 2018, s.470). För att uppnå kravet är det viktigt att vi inte påverkat varken intervjupersoner, tidigare forskning eller slutsaster och genom vår transparens genom hela uppgiften påvisar att vi inte gjort det och istället agerat i god tro.

Det tredje begreppet, *överförbarhet*, handlar om att det materialet som vi får fram ska vara djupgående och fylligt då vi har en kvalitativ ansats. Uppsatsen måste också vara utförligt skriven för att läsare ska kunna bedöma om det går att applicera på andra kontexter (Bryman, 2018, s.468). Då vi har intervjuat aktörer från tre olika ideella organisationer i Sverige och tre i Kapstaden är det svårt att säga om det skulle vara överförbart på andra ideella organisationer

då de kan vara olika. Då vi har samlat in tankar och uppfattningar om ideella organisationer i olika typer av kontexter så är vår förhoppning att resultatet även skulle kunna appliceras på andra organisationer. På så vis uppfyller vi i sådana fall kravet.

Trovärdighet, som är det sista begreppet, beskriver hur uppsatsen och empirin upplevs i andra människors ögon då alla har olika sociala verkligheter. Det kan finnas många olika beskrivningar av ett socialt problem eller en social verklighet och det vi måste uppnå är att vi ger en trovärdig bild av det vi skriver (Bryman, 2018, s.467). För att uppnå trovärdighet har vi frågat våra respondenter öppna frågor med följdfrågor så att de får möjlighet att utveckla sina svar. Vi har även varit tydliga med de etiska reglerna för att bygga ett förtroende och genom det ärlighet och till sist trovärdighet.

5. Resultat och analys

Under resultat och analys kommer vi att diskutera våra frågeställningar utifrån den empiri som vi har samlat in genom tidigare forskning, intervjuer, det nyinstitutionella perspektivet och organisatorisk flexibilitet. Vi kommer att analysera utvalda delar av vad våra intervjupersoner har berättat med hjälp av teoretiska begrepp. Analysen kommer att vara uppdelad i tre olika huvudrubriker med olika teman. Dessa teman kommer att vara *Ideella organisationers roll i välfärdssamhället, utmaningar, hantering av utmaningar*. I dessa kommer det ingå underrubriker som knyter an till de teorier och den empiri vi valt att använda. Den första rubriken kommer framförallt handla om första frågeställningen och de andra två ingår i alla tre frågeställningarna.

5.1 Ideella organisationers roll i välfärdssamhället

Enligt våra intervjupersoner Liselott och Peter så har den ideella sektorn fått mer och mer ansvar i välfärden.

Staden förväntar sig att vi ska göra mycket, det är jag övertygad om. [...] För det får jag ändå säga att man har skjutit över ansvaret på civilsamhället. (Liselott, Skåne)

De är ju väldigt viktigt, civilsamhället. De individuella i samhället gör nästan mer än samhället i sig. (Peter, Skåne)

Både Liselott och Peter menar att civilsamhället, i form av ideella organisationer, får ta ett stort ansvar i att hjälpa människor som har missbruksproblematik i Sverige och att detta ansvar har växt sig större med tiden. Trots att majoriteten av insatser för missbruksproblematik fortfarande kommer från den offentliga sektorn så är det fler som söker sig till ideella organisationer (Hammare & Stenbacka, 2003, s.8). En viktig aspekt i den svenska välfärden är dock att även den offentliga sektorn ofta är gratis för brukarna. I de fall det kostar så finns det isåfall ett högkostnadsskydd för att det inte ska bli för dyrt. Det är alltså i många fall inte en fråga om kostnad, utan en fråga om att hitta rätt insats för brukaren i behov. På så vis får ideella organisationer i Skåne en mer kompletterande roll i relation till den offentliga sektorn, snarare än en avlastande (Green et al., 2014, s.18). Det finns ett större skyddsnät som fångar upp missbrukare, där de ideella organisationerna är en del av nätet (Socialstyrelsen, 2003, s.8).

Detta skiljer sig en del gentemot Kapstaden. Där finns det stora klasskillnader och det ekonomiska kapitalet styr om du kan få hjälp av den offentliga sektorn (Nomathamsanqa, Xinwa, 2017, s.6). Metaforiskt uttryckt så fungerar ideella organisationer, egentligen i hela landet, i nuläget som en damm som förhindrar att den redan stora missbruksproblematiken blir större och om de inte ges rätt förutsättningar för att fortsätta så kommer missbruket att öka. På så vis får den ideella sektorn just mer av en avlastande roll i välfärden, snarare än den kompletterande rollen likt i Skåne. Brian beskriver även problematiken med kostnaden för att få vård:

Typically what happens is the person is admitted to a private hospital or a private treatment clinic. They are admitted to a medical insurance package. These things are expensive, you know, it's like.. it's thousands of rands so people can't really afford to do it. (Brian, Kapstaden)

Enligt Brian kostar det flera tusen rand att betala för vården, vilket blir väldigt problematiskt på grund av den stora fattigdomen i landet. Många människor har inte tillgång till den offentliga eller privata vården och måste därför vända sig till ideella organisationer för att söka hjälp och stöd. Därför ingår de ideella organisationerna i Kapstaden mer i själva välfärdsplanering än vad de gör i Skåne (Nwauche, 2022). De ideella organisationerna är även mer fria att anpassa sig utifrån brukarna samtidigt som de måste hålla sig legitima för att inte försvinna från fältet (Grape, Blom, Johansson, 2006, s.91). Den offentliga vården som ges i landet är mer enförmig. Vården sker i form av in-patient- och out-patient-program (Nomathamsanqa, Xinwa, 2017, s.6). Detta kostar en stor summa pengar och passar inte alla människor och här fyller de ideella organisationerna en viktig plats i samhället. Den privata vården är ännu dyrare och de ideella organisationerna erbjuder oftast en kostnadsfri vård, vilket skapar förutsättningar för att kunna hjälpa alla människor.

Den enda organisationen, som vi har haft kontakt med, som tar betalt för hjälpen är Joyces organisation. Där behöver brukarna betala en liten summa för att få medverka. Detta därför att organisationen ska kunna få in pengar till att sköta sin vård men det gör också att vissa människor exkluderas. Ur ett nyinstitutionellt perspektiv kan vi se att organisationen har inspirerats av den offentliga vården men erbjuder ett billigare, mer lättillgängligt alternativ. Joyce organisation visar på så vis tecken på isomorfism, då organisationen anpassat sig utifrån de stora aktörerna och därför också tar betalt för vården. Följer de inte dessa riktlinjer och

normer riskerar organisationen att tappa legitimitet (Grape, Blom, Johansson, 2006, s.80). Detta kan leda till att organisationen får färre klienter som söker sig till den. Här kan vi se att organisationerna använder sig av lösa kopplingar då de utåt sett liknar de större aktörerna, såsom den offentliga och privata vården i Kapstaden, men verkar ha samma tankar och ideal som andra ideella organisationer (Grape, Blom, Johansson, 2006, s.82).

En ytterligare faktor som visar på de ideella organisationernas avlastande roll i Kapstaden är hur de avlastar den övriga vårdens långa köer. Den offentliga och privata vården som finns i Kapstaden har långa väntetider och erbjuder fyra till sex veckors rehab för sitt missbruk (Nomathamsanqa, Xinwa, 2017, s.6). Detta är problematiskt enligt Brian då den tiden inte alls är realistisk i relation till hur lång tid det tar att bli av med ett missbruk:

The typical research on the psychological effects of recovering from addiction locates in three months periods. The first period is three months and, like, full psycho-emotional recovery is only really coming about after like 18 months to 2 years. (Brian, Kapstaden)

Brian förklarar här att det tar mycket mer än fyra till sex veckor för en person som har missbruksproblematik att sluta missbruka. Han menar att nedtrappning av missbruk sker i perioder om cirka tre månader och att det kan ta uppemot två hela år att bli av med missbruket. Därför räcker inte vården som går att få via den offentliga och privata sektorn utan det behövs mer långsiktiga alternativ. Här har de ideella organisationerna en viktig avlastande roll där exempelvis organisationer som NA och AA kan hjälpa människorna efter dessa fyra till sex veckorna som de går på rehab. Även det missbrukscenter som Joyce jobbar för lindrar problemet genom att erbjuda sina tidigare klienter out-patient hjälp och då kan de komma till centret minst två gånger i veckan för att sedan trappa ner när klienten är redo. Att det finns långa väntetider kan också leda till att klienter hamnar i en djupare problematik innan de får vården, där de ideella organisationerna kan vara en startpunkt på vården för att sedan efter gå de statliga programmen.

Vi försöker få folk att motivera till en förändring om de vill själv. Man kan ju aldrig tvinga en människa till en förändring om de inte själv vill. Men det är ju det det handlar om, att bygga relationer med människorna här för att komma vidare och det är ju att skapa respekt också (Liselott, Skåne)

De ideella organisationernas grundpelare är att jobba klientnära och bygga relationer, skapa band som senare kan leda till förändring hos klienten vilket Liselott förklarar i citatet ovan.

Utifrån detta jobbar alla ideella organisationer med flera olika metoder i både Kapstaden och Skåne. Det som är intressant är att alla människor kräver olika typer av hjälp, vilket de ideella organisationerna kan bidra med. Det vill säga en mer individuellt anpassad hjälp. Det som inte fungerar för en person kan fungera för andra, vilket både Arne i Skåne och Brian i Kapstaden beskriver i intervjuerna. På så vis får ideella organisationer en viktig roll i att fylla de, i detta fall, "vårdluckor", som finns i välfärden. Ur ett nyinstitutionellt perspektiv kan vi se hur organisationerna anpassar sig utifrån omgivning och behov. Detta då de anpassar metoder de jobbar med utifrån utifrån flera olika typer av klienter. När detta sker skapar de även sig en legitimitet och blir samtidigt en egen aktör på marknaden (Blomberg & Petersson, 2013, s.145). Den tidigare forskningen visar att ideella organisationer både i Kapstaden och i Skåne fungerar som ett skyddsnät och hjälp till människor som hamnat i problem i form av missbruk (Nwauche, Flanigan, 2022, s.120) (Socialstyrelsen, 2003, s.5). De stora skillnaderna är därför inte hur de arbetar utan hur de anpassar sin organisation utifrån behovet i Skåne respektive i Kapstaden. I Skåne har organisationen därför en mer kompletterande roll i välfärden medan i Kapstaden en mer avlastande roll.

5.1.1 Arbetet med sysselsättning

En ytterligare tydlig skillnad mellan Skåne och Kapstaden är arbetet med sysselsättning som organisationerna gör. Att sätta brukarna i arbete är olika prioriterat i de olika länderna.

Så gudarna ska veta att sysselsättning har försökts och vi är fortfarande öppna med socialförvaltningen eller vem som, vi bidrar alltid och försöker alltid och kan vi bidra med något litet så gör vi de också.
Men vi är rätt så realistiska vi vet. (Liselott, Skåne)

Liselott beskriver i citatet ovan att hennes organisation genom alla år har försökt bidra till att deras klienter ska ha någon typ av sysselsättning i Skåne men att många människor inte vill ha det. De är nöjda med tillvaron helt enkelt. Sverige har en fungerande välfärd som på sin spets kan hjälper människor trots att de inte tjänar några pengar på egen hand genom bidrag och andra insatser.

Här ser vi en stor skillnad från Kapstaden då arbetet med sysselsättning för klienterna är väldigt viktigt. I exempelvis Chanells organisation får du inte bo där om du inte har ett jobb. Samma sak gäller för Joyce där deras missbrukcenter jobbar mycket för att människor ska få en sysselsättning. Även Brian i NA jobbar med att människor ska skaffa sig ett arbete om de

inte redan har det. I Kapstaden och Sydafrika finns det ett annat krav på att du måste jobba för att i vissa fall till och få hjälp på vissa missbrukscenter då det kostar pengar (Nomathamsanqa, Xinwa, 2017, s.6). Denna skillnaden kan begripliggöras ur ett nyinstitutionellt perspektiv. På grund av de olika levnadsvillkoren i länderna så anpassar organisationerna sitt fokus, eller uppdrag, utifrån rådande omständigheter. Eftersom arbetslösheten är så pass mycket större i Kapstaden än i Skåne så behöver alltså organisationerna i Kapstaden baka in sysselsättning i sitt uppdrag till en större grad än de i Skåne (Blomberg & Petersson, 2013, s.145). Inom isomorfismen är det snarare de yttre förväntningarna som spelar roll än den inre drivkraften och effektivitet i arbetet (Svensson, 2013, s.78). Detta stämmer delvis på de ideella organisationerna vi har intervjuat då de anpassar sig utifrån de förutsättningar som finns i Skåne respektive Kapstaden, till exempel när det gäller arbetet med sysselsättning. Samtidigt är organisationerna ideella så att de som arbetar där gör det ofta av egen vilja, vilket gör den inre drivkraften viktig för arbetet och förändring.

5.2 Utmaningar för ideella organisationer

I följande kapitel belyser vi våra intervjupersoners upplevelser av vad de finner utmanande. Mycket av det de har gemensamt är att ekonomin är svår att få ihop på grund av olika anledningar i både Skåne och Kapstaden. Några är även inne på att de, till följd av ekonomin, har problem med lokal.

5.2.1 Ekonomi och mötesplats är de största käpparna i hjulet

Det kan vara jättesvårt med bidrag och ekonomin. Jättemånga som har svårt med det och lokal, det är liksom A och O att ha en lokal där man kan träffas och ta emot besökare. (Peter, Skåne)

Peters citat visar hur den bristande ekonomin påverkar hela organisationen i stort och leder i sin tur till att de inte kan hjälpa människor med missbruk. I likhet med Socialstyrelsens rapport är våra intervjupersoner överens om att deras organisationer finansieras med hjälp av donationer och bidrag (Socialstyrelsen, 2003). De flesta är också överens om att just ekonomin var en av de största, om inte den enskilt största, utmaningen. Att så många av de vi intervjuade pratar om en bristande ekonomi målar upp en talande bild; att ideella organisationer inte har mycket kapital att bedriva sin verksamhet med. Detta är intressant då det, enligt den tidigare forskningen, finns olika tankar om hur ideella organisationer klarar sig

ekonomiskt. Den ena tanken bygger på resonemanget att ideella organisationer inte är långsiktiga då de har svårt att klara sig ekonomiskt (Schütze et al. 2016, s.55). Den andra tanken handlar om att ideella organisationer är mindre känsliga för ekonomiska förändringar än andra institutioner i välfärden och att de på så vis har en större stabilitet (Svedberg & Von Essen, 2020, s.25).

Just den första tanken ser vi exempel på främst i de mindre organisationerna vi intervjuat. När det kommer till Skåne så berättar Peter exempelvis att hans organisation tar emot ett litet bidrag från staten men att det inte räcker särskilt långt. Organisationen har drabbats hårt av diverse indragningar och har numera inte ens ett kontor eller ens en lokal. Peter och hans kollegor jobbar därför helt ideellt hemifrån för att kunna fortsätta bedriva verksamheten. Även Liselott är inne på samma spår:

Den största svårigheten är ju faktiskt det är ju att få finansiering att gå ihop och väldigt stor del av pengarna går ju till personalkostnader. Det mesta går till det, så om en av våra tre större inkomstkällor faller bort så räcker inte pengarna och då får vi börja avskeda. Vi är väldigt restriktiva med att anställa men vi måste ändå ha personal för en trygghet därför att man måste vara minst tre på plats. Man får inte bli lämnad själv. (Liselott, Skåne)

Liselott menar, precis som Peter, att ekonomin är en stor utmaning för ideella organisationer. Liselott berättar att det till och med kan gå så långt att de behöver avskeda sina anställda om inkomsten försvinner. Detta blir väldigt problematiskt då de måste ha anställda för att kunna bedriva sin verksamhet. Här anpassar sig organisationen efter sina förutsättningar och är därför restriktiva med att anställa ny personal. Organisationen är då flexibel kring de resurser de får in och lägger stora delar av det på personalen för att verksamheten ska gå runt (Troisi et al, 2022). Liselott och Maja berättar vidare att det bidrag de får av socialtjänsten minskar med tiden och att de mestadels lever på bidrag från kyrkan. Även om de inte har problem med just lokal så uttrycker de också en problematik angående att deras andra inkomstkällor dragit ner på bidragen eller dragit sig ur helt. Liselott förklarar hur de jobbar utifrån denna risk i citatet nedan:

Vi har redan och lagt undan lite [pengar] för vi har ju ett arbetsgivaransvar, en lokal som man inte kan säga upp om socialförvaltningen helt plötsligt skulle strypa våra bidrag så får vi stänga hela verksamheten. (Liselotte, Skåne)

I Kapstaden är det inte annorlunda. Även där lider organisationerna av låg ekonomisk uppbackning. Joyce berättar att hennes organisation inte får något stöd av staten utan förlitar sig helt på donationer och det som klienterna betalar. Detta påverkar även lokalen de håller verksamheten i:

Hela stället är väldigt förfallit. Allting är trasigt och det är ingen hög standard alls liksom, man ser att de inte har så mycket pengar. Det finns inga ordentliga soffor att sitta i, de har inget egentligen. Alla gemensamma utrymmen är ju förstörda nästan och skulle behövas bytas ut. (Joyce, Kapstaden)

Med detta som exempel blir det tydligt att samarbetet mellan den sydafrikanska staten och ideella organisationer inte fungerar som önskat (Nwauche & Flanigan, 2022, s.134). Även Chanell för ett liknande resonemang; hennes organisation får också ett bidrag av socialförvaltningen men det täcker inte mer än hennes och hennes kollegas löner, samt lite pengar till de boende. Resten av finansieringen får de sköta på andra vis, exempelvis genom sponsorer. Dock säger Chanell att det har blivit särskilt svårt efter covid-19 då många sponsorer har fått dra tillbaka sina bidrag, vilket sätter Chanells organisation i en svår ekonomisk situation.

Flera av våra intervjupersoner nämner alltså att deras lokal blir lidande till följd av ekonomiska svårigheter eller till och med att de riskerar att lägga ner. Med tanke på hur stort missbruksproblematiken är, särskilt i Kapstaden där det ses som ett samhällsproblem (Rabotata, Makhubele, Mafa, 2021, s.716f), så kan det få stora konsekvenser om ideella verksamheter tvingas stänga. Människor som inte har råd med den offentliga eller privata vården kommer inte ha någonstans att vända sig, vilket kan leda till att färre blir friska från sitt beroende. För att de ideella organisationerna ska överleva behöver de därför hitta sätt att fortsätta bedriva sina verksamheter samtidigt som de går på Joyce med sin ekonomi. Av det våra intervjupersoner har berättat om är det främst två typer av strategier som de använder sig av; samverkan och anpassning. Dessa två strategier är delar av det som ingår i begreppet organisatorisk flexibilitet (Troisi et al, 2022), vilket vi kommer gå djupare in på i nästkommande del. Vi kommer även se exempel på varför den andra tanken från den tidigare forskningen, ideella organisationer klarar sig bättre ekonomiskt, inte är helt utan substans.

5.3 Strategier för att hantera utmaningar

För att de ideella organisationerna ska överleva behöver de hitta sätt att fortsätta bedriva sina verksamheter samtidigt som de går på lina med sin ekonomi. Av det våra intervjupersoner har berättat om är det främst två typer av strategier som de använder sig av; samverkan och anpassning. Dessa två strategier är delar av det som ingår i begreppet organisatorisk flexibilitet (Troisi et al, 2022).

5.3.1 Samverkan är en nödvändighet

En god samverkan med andra organisationer beskrivs som en viktig faktor för att kunna anpassa sin verksamhet efter samhällets utveckling, vilket visar på organisatorisk flexibilitet (Troisi et al, 2022). Av de vi intervjuade hade de flesta någon form av samarbete med socialtjänsten eller socialförvaltningen. Detta visades också i den tidigare forskningen då de sker samverkan i form av SIP där även ideella organisationer är en part i vissa fall (Matscheck, Piuva, 2022, s.344). Att samverka med andra organisationer är även ett sätt att förankra sitt arbete även i andras verksamheter. På så vis får ens arbete en extra betydelse då det kompletterar den andra organisationens verksamhet (Troisi et al, 2022). Att exempelvis samarbeta med en annan ideell organisation innebär därför att båda organisationernas verksamheter blir beroende av den andra för att kunna fortsätta. Det ökar på så vis motivationen att hjälpa varandra när det går mindre bra för den ena organisationen, eller båda. Att förankra sitt arbete med socialförvaltningen eller socialtjänsten blir då ett sätt att säkra en viss nivå av statlig finansiering, vilket kan vara till stor hjälp för ideella organisationer. I samma stund stärker organisationerna sin legitimitet i samarbetet de offentliga aktörerna och det leder till en stärkt välfärd (Grape, Blom, Johansson, 2006, s.92).

Vi har ett gott samarbete med socialförvaltningen också. Vi har två personer som jobbar ute på stan och fångar upp hemlösa, handläggare på socialförvaltningen. De är här en gång i veckan en fast tid men de kommer in oftare under veckan. Vi kan alltid ringa dom och dom kan ringa oss vid frågor. Handläggare ringer hit för att söka sina klienter och ge tider då dem ska på möten. (Maja, Skåne).

Maja berättar här hur deras samverkan sker på flera olika plan med socialtjänsten där det ekonomiska bidraget är en stor del. Utöver det ekonomiska bidraget sker en samverkan genom att hjälpa klienterna på gatan och skapa möjligheter för möten. Liselott och Maja berättar, som nämnt, att deras ekonomiska situation är svår. Sättet de löser detta på är exempelvis att de har ett samarbete med en secondhand-butik; de förser butiken med

arbetskraft och butiken förser dem med en del av sitt ekonomiska överskott. Detta är ännu ett exempel på hur organisatorisk flexibilitet, i form av samverkan, hjälper en organisation att fortsätta bedriva sin verksamhet (Ramendran et. al, 2013). Ett annat exempel är Peters organisation. Organisationen har stora problem med finansiering och har därför svårt att få fäste (Grape, Blom, Johansson, 2006, s.91). Tack vare att de inte har en lokal och resurser är det svårare att visa sin funktion och arbetets effekt vilket i sin tur kan leda till att organisationen inte har så mycket legitimitet (Levin, 2013, s.25). Organisationen söker då legitimitet genom samverkan med NSPH (Nationell samverkan för psykisk hälsa) då denna organisationen är en större aktör och har mer inflytande på samhället. En problematik med samverkan mellan ideella organisationer och andra aktörer, som beskrivs i den tidigare forskningen av Schütze et. al, kan vara att ideella organisationer ofta inte är så långvariga (Schütze et al., 2016, s.55). Då kan samverkan med andra aktörer bli svårt att bygga upp och det skapar även en problematik med legitimiteten. Detta ser vi exempel på i Chanells organisation på så vis att flera inkomstkällor valt att dra sig ur.

Now ever since we had covid and the lockdowns and stuff, a lot of the funders that we had before, they dropped off because they couldn't be able to continue or so. So in terms of finances, it's another challenge that we have. (Chanell, Kapstaden)

I citatet ovan tar Chanell upp en del av problematiken kring att förlita sig på andra organisationer. Just detta exempel är i koppling till covid-19, men svårigheterna med att andra parter drar sig ut går att applicera även utan just den kontexten. Att finansiärer drar sig ur är ett problem som även nämnts tidigare i koppling till Skåne, av både Peter, Liselott och Maja. I Kapstaden berättar samtliga intervjupersoner att de har någon form av samverkan med andra. Chanell säger att hennes organisation samverkar med dels socialförvaltningen men även med just andra organisationer, både ideella och icke-ideella. Ett exempel hon tar upp är bland andra AA. Joyce berättar exempelvis att de har socialarbetare som kommer till organisationen och för enskilda samtal med brukarna. Brian pratar om hur hans organisation samverkar med andra verksamheter för att nå ut till fler som behöver hjälp och på så vis få in fler medlemmar. De har exempelvis en uppsökande verksamhet där de åker till sjukhus och fängelser för att hålla i möten och informera om organisationen. Likt organisationerna i Skåne så är samverkan alltså en stor del i att söka legitimitet i syfte att kunna fortsätta bedriva sin verksamhet (Levin, 2013, s.25).

5.3.2 Ideella organisationer anpassar sig för att överleva

Ideella organisationer har, enligt vad våra intervjupersoner berättat om, mycket frihet i att kunna välja hur de ska få in resurser och hur de ska disponera dessa. Denna frihet innebär även möjligheter att välja vem de samverkar med och i vilken utsträckning, samt möjligheter att anpassa sin verksamhet i syfte att kunna fortsätta bedriva den. Organisatorisk flexibilitet kan därför anses vara en av de viktigaste delarna som en ideell organisation byggs på, särskilt de mindre organisationerna. Samtidigt är också isomorfism en viktig del då organisationer anpassar sig efter de stora aktörerna på marknaden för att få fäste. (Grape, Blom, Johansson, 2006, s.80). Det blir tydligt att de organisationer som är mer välkända, och därigenom en hög grad av legitimitet, det vill säga Arne och Marks organisationer, är i mindre behov av stora donationer då de redan har så pass många som är aktiva i organisationen, som dessutom är villiga att donera en liten peng. Därför pratar inte de två om ekonomi som ett direkt problem, utan mer som en utmaning, medans de andra intervjupersonerna pratar om hur de måste anpassa sin verksamhet för att överleva. Brian illustrerar detta genom att berätta hur deras organisation är uppdelad i flera olika, autonoma grupper. Han menar att många olika grupper som hjälper varandra med utmaningar, bland annat ekonomiska, leder till en större chans att ta sig genom svåra situationer:

But then again you know, we quickly moved on from those challenges and because of the dynamic nature of the groups being autonomous, there is a lot of parallel problem solving that happens. If more than one group experience the same problem, then more than one group is coming up with solutions for that problem. When we get together we are able to.. like i said, parallel problem solving is a very effective way of solving issues, particularly within a social context. (Brian, Kapstaden)

Som nämnt tidigare är den tidigare forskningen något motsägelsefull då en källa säger att ideella organisationer har svårt att överleva på lång sikt på grund av ekonomiska svårigheter (Schütze et al. 2016, s.55). Detta har vi redan kopplat till ett exempel i kapitel 5.2.1. Dock skriver en annan författare att ideella organisationer är mindre känsliga för ekonomiska förändringar än andra organisationer och institutioner i välfärden då de är mer självständiga (Svedberg & Von Essen, 2020, s.25). Att ideella organisationer är mindre känsliga för ekonomiska förändringar än andra organisationer ser vi också exempel på i vår empiri, särskilt i koppling till de större organisationerna såsom AA och NA. Detta visar sig genom bland annat organisationernas problemlösningstrategier, finansiering och struktur på så vis att de är så pass anpassningsbara. Att anpassa sin verksamhet utifrån förändringar och

utmaningar är grunden i organisatorisk flexibilitet (Ramendran et. al, 2013). Strategier för att lättare kunna anpassa sin verksamhet är exempelvis att organisationen har en hög grad av autonomitet, samt en decentraliserad beslutsprocess (Troisi et al, 2022). Både Arne och Brian, i synnerhet Brian, pratade mycket om hur organisationens brist på hierarki hjälper organisationen att överleva. Båda organisationerna har en platt hierarki, vilket innebär att alla har lika mycket att säga till om. Organisationerna är även uppdelade i många mindre grupper, vilka är helt självförsörjande. På så vis riskerar inte hela organisationen att förfalla om det skulle bli ont om pengar i en grupp. Brian exemplifierade detta genom att ta upp hur covid-19 påverkade hans organisation:

Since covid 19 we have missed out on nearly an entire year's worth of fundraising. [...] I think we were short 20 000 rand and we were able to absorb that loss in the space of about 6 weeks. (Brian, Kapstaden)

Att dela upp sin organisation i mindre, självförsörjande, grupper innebär en mycket större frihet för organisationen än om det hade varit en enda stor grupp. Ett exempel på detta är hur NA bildades som en "gren-organisation" utifrån AA i syfte att ge bättre hjälp genom att kategorisera olika typer av missbruk. Organisationen får på så vis både en stabil grund och mycket lättare att anpassa sig efter oförutsedda omständigheter (Troisi et. al, 2022). Detta öppnar även upp för att deras organisationer inte är i lika stort behov av stora sponsorer för att överleva. På så vis lyckas de anpassa sig snabbt efter oförutsedda förändringar och utmaningar och därigenom hålla sig stabila i välfärdssamhället (Svensson, 2013, s.78). Både Arne och Brian, som tillhör liknande organisationer, berättar att de endast tar emot mindre bidrag och donationer eftersom en av deras grundvärderingar är att verksamheten ska vara självförsörjande. De tar alltså inte emot stora donationer, även från medlemmar, och inte heller bidrag från staten. Tack vare att deras organisationer är välkända aktörer så är det lättare för dem att hålla sina värdegrunder på grund av sin höga grad av legitimitet.

Det finns gränser hur mycket du får ge för att vi ska emot det. AA ska vara fattiga, alla pengar som kommer in i AA ska användas i AA (Arne, Skåne)

Något som blir tydligt är att den tidigare forskningen blir motsägelsefull. Det finns dock sanning i båda perspektiven, mycket i koppling till organisationernas storlek och legitimitet. Till skillnad från vad Arne pratar om i citatet ovan så behöver majoriteten av de

organisationer vi intervjuat så mycket sponsring som möjligt för att överleva. Som nämnt tidigare berättar Chanell att hennes organisation inte längre får in lika mycket pengar av sponsorer som tidigare. Detta är dock inte första gången organisationen har stött på stora ekonomiska hinder. De har vid ett tidigare tillfälle öppnat upp en biltvätt, där brukarna kan jobba för att dra in pengar till organisationen. Den öppnades just för att inte behöva lägga ner organisationen helt. Den drar både in pengar och sysselsätter brukarna samtidigt. Precis som Haeckel (1999) skriver om så har organisationen anpassat sig efter rådande omständigheter och hittat en metod att fortsätta driva verksamheten långsiktigt. Friheten att kunna göra en sådan omfattande ändring visar på en hög grad av både strukturell och resursmässig flexibilitet (Troisi, 2022). Så länge organisationen är transparent med vilka ändringar som görs och varför så behöver de nödvändigtvis inte tappa i legitimitet. Legitimiteten kan till och med öka ifall ändringarna bär frukt (Grape, Blom, Johansson, 2006, s.91).

6. Sammanfattning och slutdiskussion

I den avslutande diskussionen kommer vi att diskutera analysen utifrån vårt syfte och de tre frågeställningarna vi har valt. Syftet med vår studie var att undersöka vad personer som jobbar klientnära i ideella organisationer, relaterade till missbruksproblematik, i Kapstaden och Skåne har för tankar kring villkor och utmaningar som organisationerna möter i deras arbete i välfärdssamhället. Detta syfte mynnade ut i de tre frågeställningarna *vilken roll har dessa ideella organisationer i välfärdssamhället, kopplat till missbruk, i Skåne respektive Kapstaden, vilka strategier använder sig dessa ideella organisationer av för att bedriva sin verksamhet i respektive land och vilka utmaningar möter dessa ideella organisationer i relation till att kunna bedriva sina verksamheter i respektive land?* Vi har i *Resultat och analys* presenterat de viktigaste fynden, vilka kortfattat är att organisationernas roll skiljer sig en del i Skåne och Kapstaden, att ekonomi och lokal är de största utmaningarna i båda länderna och att ideella organisationer hanterar dessa utmaningar mycket genom samverkan och anpassning. Nedan kommer vi att mer precist besvara frågeställningarna och avslutningsvis kommer vi att diskutera framtida forskning inom detta område och andra möjliga riktningar att ta.

För att svara på den första frågeställning så ser vi att de ideella organisationerna har olika roller i Kapstaden och i Skåne. Trots att de flesta är överens om att ideella organisationer fungerar som ett skyddsnät för alla människor så visar vår studie att ideella organisationer har en mer kompletterande roll i Skåne och en mer avlastande roll i Kapstaden. Med detta menar vi att organisationerna i Skåne fungerar mer som ett extra alternativ till den vård som erbjuds av den offentliga sektorn snarare än att de avlastar. Detta gör de mer i Kapstaden, där organisationerna verkligen backar upp den offentliga och privata sektorn, som inte är tillgänglig för alla med missbruksproblem. Detta både på grund av ekonomiska skäl men även på grund av brist på plats och den korta tiden vården erbjuds.

En annan skillnad vi fann är vikten av arbetet för skapa sysselsättning för klienterna i Skåne och i Kapstaden. I Kapstaden finns det ett stort behov av jobb vilket gör att de ideella organisationerna hjälper sina klienter med att fixa det. I Skåne är dock inte behovet det samma och därför är fokuset på sysselsättning mindre här. Organisationernas flexibilitet gör att de kan anpassa sig utifrån människors behov i respektive land. Det går också in i isomorfism på så vis att de yttre förväntningarna styr organisationen snarare än de inre.

Det blir tydligt utifrån vårt material och analys att ideella organisationer har en viktig roll i en fungerande välfärd. I Kapstaden är den offentliga och privata vården väldigt dyr i relation till stora delar av befolkningens ekonomiska förutsättningar. Därför söker sig många missbrukare till ideella organisationer då de, oftast, erbjuder gratis vård eller iallafall hjälp till vård. I Skåne är de ideella organisationernas roll mer att bidra med alternativa vård- eller hjälpmetoder än den offentliga sektorn. På så vis märker vi att ideella organisationer har olika typer av roller i de olika länderna, även om de är viktiga i båda.

Utifrån vår andra frågeställning ser vi att en viktig strategi för ideella organisationer är samverkan. Samverkan har vi sett sker med flera olika typer av organisationer, både privata, offentliga och andra ideella. Att samarbeta med den offentliga sektorn skapar både finansieringsmöjligheter och legitimitet i välfärden. Detta behövs för att organisationen ska överleva och kunna hjälpa brukare. En ytterligare positiv effekt av samarbetet är en stärkt välfärd då de ideella organisationerna blir mer professionaliserade och tar efter arbetet som den offentliga sektorn gör. Samverkan sker som sagt inte bara med statliga verksamheter utan bland annat Peter samverkar med andra ideella organisationer som har en större plats i välfärden för att skapa legitimitet i sin egen organisation. En nackdel med samverkan kan dock vara att ifall den ena organisationen inte överlever så kan det komma att bli avgörande även för den andre organisationen.

En annan strategi för ideella organisationer, som blir tydlig utifrån empirin, är hur de håller sin verksamhet flexibel. På så vis kan de lättare hantera oförutsedda förändringar och motgångar än om de hade varit mer statiska. På grund av att organisationerna är ideella så har de lättare för att anpassa sin verksamhet utifrån de förändringar och behov som finns i samhället än vad offentliga institutioner och organisationer har. Här såg vi inte någon större skillnad mellan Skåne och Kapstaden, mer än att Chanells organisation bidrog med ett tydligt exempel på detta iochmed sin biltvättsverksamhet. Vi ser även exempel på hur de större organisationerna anpassat sin struktur för att långsiktigt kunna vara flexibla när problem uppstår. Detta genom att dela upp organisationen i många mindre, autonoma grupper som alla bidrar med förslag på lösningar. Skulle en av dessa grupper inte överleva så fortsätter ändå organisationen framåt som vanligt. Detta, i samband med samverkan, skapar goda förutsättningar för ideella organisationer att fortsätta bedriva sin verksamhet och hjälpa människor med missbruksproblematik.

För att svara på den tredje frågeställningen så är den utmaning som förekommer främst i empirin ekonomiska förutsättningar. Samtliga intervjupersoner tar upp det på något sätt. I både Skåne och Kapstaden berättar de om hur neddragningar av bidrag och donationer gör situationen mycket svår för dem. Vi märker dock en skillnad på hur organisationens storlek påverkar vilken grad den ekonomiska utmaningen ligger på. De större organisationerna har mycket lättare för att snabbt generera pengar, till och med utan större bidrag och donationer, då de har fler medlemmar som kan donera en mindre summa pengar. Även legitimitet spelar in här då större organisationer besitter en större legitimitet än mindre, vilket leder till att de är mer attraktiva för sponsorer att investera i. De mindre organisationerna i vår empiri tar i flera fall även upp hur deras lokal blir lidande på grund av just ekonomiska svårigheter.

Den tidigare forskningen tog upp ett intressant perspektiv på problematiken då en källa beskrev att ideella organisationer påverkas mindre av ekonomiska förutsättningar och en annan motsatsen. Här kan vi se att båda källorna har rätt på sitt sätt då en ny mindre organisation ofta har problem med att få ekonomin att fungera samtidigt som de större väletablerade inte har samma problematik. I vårt material syns denna skillnaden tydligt i Peters arbete respektive Arne i Skåne samt Chanell och Brians arbete i Kapstaden. Även här har legitimitet varit en viktig faktor för att få sponsring från större aktörer. Sätten de handskas med dessa utmaningar är framförallt genom de olika organisatoriska strategierna som ideella organisationer använder sig av. Dessa har vi tagit upp i delen 6.2 och sammanfattningen är det genom flexibilitet, samverkan och anpassning.

6.1 Vidare forskning

I vår studie har vi valt att fokusera på missbruksproblematik med extra fokus på ideella organisationer. Just missbruksproblematik är dock ett mycket stort område som skulle kunna diskuteras utifrån många olika infallsvinklar och perspektiv. En alternativ studie i Sverige hade kunnat fokusera på vad olika ideella organisationer gör i olika delar av landet. Detta då det finns tidigare forskning på vad den offentliga sektorn gör men inte lika mycket om den ideella sektorn. Med facit i hand känner vi till och med att det hade varit en mer givande studie att fokusera på endast ett land, dels på grund av tidsramen och arbetets storlek men även på grund av att studien hade kunnat bli djupare.

En alternativ studie hade kunnat vara att endast fokusera på Kapstaden och på så vis djupdyka mer i problematiken där. Då hade vi kunnat dra fler kopplingar till exempelvis den stora arbetslösheten och fattigdomen som finns där och även gått in djupare på vilken betydelse apartheid haft för missbruksproblematiken. En annan aspekt vi aktivt valt att röra oss runt omkring är droger i koppling till kriminalitet. Detta är ett område som också förtjänar att forskas mer kring, exempelvis; hur påverkar den kriminella synen på droger folks vilja att söka hjälp? Angående mer forskning kring ideella organisationer så finns det många andra områden att fördjupa sig i, exempelvis i koppling till hemlöshet eller fattiga barn. Chanell pratade mycket om hur hemlösa behandlas av både politiker och medborgare, vilket vi också fått klippa bort mycket ifrån på grund av studiens storlek. Vad som blev tydligt i vår studie är iallafall något som säkerligen går att applicera på de flesta ideella organisationer, oberoende av vilket område de jobbar inom, nämligen viljan att hjälpa folk i nöd. Vi väljer således att avsluta denna uppsats med ett citat av Chanell:

It's not about the numbers, but about making a difference in someone's life. (Chanell, Kapstaden)

7. Referenslista

Ahrne, Göran, Svensson, Peter, (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I: *Handbok i kvalitativa metoder* Göran Ahrne & Peter Svensson. Stockholm: Liber AB.

Ahrne, Göran, Eriksson- Zetterquist, Ulla, (2015). Intervjuer. I: *Handbok i kvalitativa metoder* Göran Ahrne & Peter Svensson. Stockholm: Liber AB.

Bryman, Alan, (2018). *Vetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber AB.

Blomberg, Staffan, Petersson, Jan, (2013). Nyinstitutionell teoribildning och dynamisk analys - användbarhet, kritik och alternativ I: *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter* Stig Linde & Kerstin Svensson. Liber AB: Stockholm.

Eldén, Sara, (2020). *Forskningsetik- Vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Lund: Studentlitteratur AB.

Folkhälsomyndigheten, (2022). *Alkoholkonsumtion i olika grupper av i befolkningen*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/andts/utveckling-inom-andts-anvandning-och-ohalsa/anvandning/alkoholkonsumtion-i-befolkningen/> [Hämtad: 2022-11-09]

Folkhälsomyndigheten, (2022). *Att använda narkotika medför ökade risker för hälsoproblem*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/andts/utveckling-inom-andts-anvandning-och-ohalsa/skadeverkningar/narkotikans-skadeverkningar/narkotika-medfor-okade-risker-for-halsoproblem/> [Hämtad: 2022-11-07]

Folkhälsomyndigheten, (2022). *Åtgärder som kan minska skador och dödsfall av narkotika*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/andts/utveckling-inom-andts-anvandning-och-ohalsa/skadeverkningar/narkotikans-skadeverkningar/atgarder-som-kan-minska-skador-och-dodsfall-av-narkotika/> [Hämtad: 2022-11-09]

Givetash, Linda, (2022). *WHO Says Africa Faces Rising Substance Abuse Post-COVID*. Voa News.

<https://www.voanews.com/a/who-says-africa-faces-rising-substance-abuse-post-covid/6473380.html> [Hämtad: 2022-11-09]

Government of South Africa, (2022). *Anti-Substance abuse programme of action*.
<https://www.gov.za/about-government/government-programmes/anti-substance-abuse-programme-action> [Hämtad: 2022-11-18]

Grape, Ove, Blom, Björn & Johansson, Roine, (2006). *Organisation och omvärld : nyinstitutionell analys av människobehandlande organisation*. Studentlitteratur. Lund.

Green, Sofia Green, Camilla Pettersson, Susanna Geidne, Ingela Fredriksson, Madelene Larsson, Charli Eriksson, (2014). *Mervärden och hinder med idéburna organisationers ANDT-förebyggande arbete*.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:717007/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 2023-02-10]

Haeckel, Stefan H., (1999). *Adaptive enterprise - Creating and Leading Sense-and-Respond Organizations*. Harvard Business School Press, Boston, Massachusetts.
<http://www.senseandrespond.com/wp-content/uploads/2016/02/Adaptive-Enterprise-Entire-Book.pdf> [Hämtad: 2022-12-08]

Hammare, Ulf, Stenbacka, Susanne, (2003). *Socialt inriktade organisationer som arbetar mot missbruk- Vilka är de, vad gör de och vad vet forskarna?*
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:324737/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad: 2022-11-07]

International Insurance, (2022). *Understanding South Africa's Healthcare System*.
<https://www.internationalinsurance.com/health/systems/south-africa.php> [Hämtad: 2022-11-17]

Landberg, Jonas, Sundin, Erica, Raninen, Jonas, Ramstedt, Mats, (2015). *Negativa konsekvenser av alkohol narkotika och tobak i Sverige- en ettårsuppföljning av beroende och utsatthet för närstående bruk*.

<https://www.can.se/app/uploads/2020/01/can-rapport-149-negativa-konsekvenser-av-alkohol-narkotika-och-tobak-i-sverige.pdf>. [Hämtad: 2022-11-07]

Levin, Claes, (2013). *Socialt arbete som moralisk praktik I: Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter* Stig Linde & Kerstin Svensson. Liber AB: Stockholm.

Lind, Rolf, (2019). *Vidga vetandet- Teori, Metod och argumentation i samhällsvetenskapliga undersökningar*. Lund: Studentlitteratur AB.

Martin-Howard, Simone, (2019). *Barriers and challenges to Service delivery and funding: A case Study of a Nonprofit organization in the Western Cape, South Africa*.

<https://www.jpna.org/index.php/jpna/article/view/248/304> [Hämtad: 2022-11-08]

Matscheck, David, Piuva, Katarina, (2022). *Integrated care for individuals with mental illness and substance abuse – the example of the coordinated individual plan in Sweden*.

<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13691457.2020.1843409> [Hämtad 2023-01-24]

Nomathamsanqa, Masiko, Xinwa, Selby, (2017). *Substance abuse in South Africa, its linkages with gender based violence and urban violence*.

<https://www.africaportal.org/publications/substance-abuse-south-africa-its-linkages-gender-based-violence-and-urban-violence/> [Hämtad: 2022-11-18]

Nwauche, Sokeibelemaye, Flanigan, Shawn Teresa, (2022). *Challenges to nonprofit Organization Participation in social and development policy planning in South Africa*.

<https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/npf-2021-0049/html> [Hämtad: 2022-11-08]

Nwauche, Sokeibelemaye, (2022). *Framework to Integrate Non-profits into Development Planning in South Africa*.

<https://link.springer.com/article/10.1007/s11266-022-00536-w> [2023-01-25].

Rabotata NE, Makhubele JC, Mafa P, (2021). *Accessibility of alcohol as a risk factor contributing towards alcohol abuse amongst the youth of a selected rural community in Limpopo province, South Africa.*

https://heinonline-org.ludwig.lub.lu.se/HOL/Page?collection=journals&handle=hein_journals/techssj25&id=715&men_tab=srchresults [Hämtad: 2022-11-07]

Ramendran, Charles, Gopalan Raman, Ramesh Kumar Moona Haji Mohamed, Prashanth Beleya, Suresh Nodeson, (2013). *Organizational flexibility and its implications on employees and productivity.* Interdisciplinary journal of contemporary research in business, February 2013 vol 4, no 10.

<https://journal-archieves28.webs.com/298-316.pdf> [2022-12-08]

Rennstam, Jens, Wästerfors, David, (2015). Att analysera kvalitativt material. *I: Handbok i kvalitativa metoder* Göran Ahrne & Peter Svensson. Stockholm: Liber AB.

Schütze, Carolin, Meeuwisse, Anna & Johansson, Håkan, (2016). *Samverkan mellan ideella och offentliga aktörer: målsättningar, former och resultat.* Socialhögskolan, Lunds universitet. https://www.arvsfonden.se/download/18.39f98b4f1722babea8da18d/1590138210888/arvsfondens_utvard_rapport_2016_-_samverkan_mellan_ideella_o_offentl_aktorer_0.pdf

Socialstyrelsen, (2019). *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende.* <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2019-1-16.pdf> [Hämtad 23-01-20]

Sundin, Erica, Jonas Landberg & Mats Ramstedt, (2018). *Negativa konsekvenser av alkohol, narkotika och tobak – en studie med fokus på beroende och problem från andras konsumtion i Sverige.*

<https://www.can.se/app/uploads/2020/01/can-rapport-174-negativa-konsekvenser-av-alkohol-narkotika-och-tobak.pdf> [Hämtad: 2022-11-17]

Svedberg, Lars, (2001). *Spelar ideella och informella insatser någon roll för svensk välfärd?.* <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:323302/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 23-01-20]

Svedberg, Lars & Von Essen, Johan, (2020). *Medborgerligt engagemang i Sverige 1992–2019*.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1470097/fulltext01.pdf> [Hämtad 2023-01-20]

Svensson, Kerstin, (2013). *Varför fungerar det? Om betydelsen av förväntningar, institutioner och aktörer I: Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter* Stig Linde & Kerstin Svensson. Liber AB: Stockholm.

Troisi, Roberta, Stefania De Simone, Maria Vargas, Massimo Franco, (2022). *The other side of the crisis: organizational flexibility in balancing Covid-19 and non-Covid-19 health-care services*. BMC Health Services Research, 22:1096.

<https://eds-s-ebshost-com.ludwig.lub.lu.se/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=6d476bfe-7888-4fd0-9f37-feeaa619dbca%40redis> [Hämtad 2022-12-08]

Utrikespolitiska institutet, (2022). *Sydafrika - Sociala förhållanden*.

<https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/afrika/sydafrika/sociala-forhallanden/>

[Hämtad 23-01-20]

United Nations office on drugs and crime, (2012). *World Drug Report*.

https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2012/WDR_2012_web_small.pdf [

Hämtad: 2022-11-18]

WHO, (2018). *Global status report on alcohol and health*.

<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/274603/9789241565639-eng.pdf> [Hämtad:

2022-11-08]

8. Bilagor

8.1 Informationsblankett - svenska

Information och förfrågan om deltagande i intervjustudie angående Ideella organisationers upplevelser av arbetet med missbruk i Skåne och Kapstaden.

Hej! Vi heter Alexander Fridén och Rasmus Johnsson och vi läser socionomprogrammet på Lunds Universitet. Vi håller just nu på att skriva vår kandidatuppsats och behöver er hjälp med en intervju! Vår uppsats kommer att handla om hur ideella organisationer i Skåne och i Kapstaden arbetar med missbruksproblematik samt hur organisationerna upplever att arbetet påverkas av politiska och kulturella omständigheter. I både Sverige och Sydafrika finns det många människor som lider av någon typ av missbruk kring alkohol eller narkotika. Att länderna ligger så långt ifrån varandra öppnar upp för att kulturella och politiska skillnader påverkar arbetet med missbruk på väldigt olika sätt i de respektive länderna. Syftet med studien är därför att jämföra länderna, avgränsat till Skåne och Kapstaden, med varandra och förhoppningsvis komma fram till eventuella lärdomar länderna kan ta av varandra.

Intervjun kommer att ta ca 30-60 minuter och kommer att spelas in med röstinspelare, förutsatt att ni godkänner det. Deltagandet är helt frivilligt och kan avbrytas när som helst. All information kommer såklart att anonymiseras och behandlas konfidentiellt. När studien är färdig kommer den att publiceras och ni kommer få möjlighet att ta del av den. Med tanke på att vi åker till Sydafrika den 15/11 så håller vi gärna intervjun så snart som möjligt, gärna denna veckan eller nästa. Vi är flexibla med tider! Har ni några frågor är ni välkomna att höra av er till oss på mail.

Tack på förhand!

Mvh

Alexander Fridén & Rasmus Johnsson

Alexanders mail: al2726fr-s@student.lu.se

Rasmus mail: ra7062jo-s@student.lu.se

Handledare: Lars Crusefalk, doktorand vid Lunds Universitet

8.2 Informationsblankett - engelska

Hi! Our names are Alexander and Rasmus and we are social work students at Lund University, Sweden. We are currently writing our bachelor's thesis and we need your help with an interview! Our thesis is about a study regarding how non-profit organizations in Skåne, Sweden, and Cape Town work with drug abuse-related problems and how they experience that political and cultural circumstances affect their work. According to statistics, drug abuse is on the rise in both countries. The fact that the countries are so far apart opens up to there being differences in how they handle the problem. The purpose of our study is therefore to compare the different countries with each other and hopefully end up with new knowledge that can be shared among us.

The interview will take approximately 30-60 minutes and can be held as a video call as soon as possible, or in person between the 17th and 20th November (when we are in Cape Town). We are flexible with times! The interview will be voice recorded, with your consent. The interview is completely voluntary and you can decide to retract your involvement at any time. The information will be presented completely anonymously and will be used with confidentiality. When the study is finished, it will be published for others to read and you will have the opportunity to read it as well (although it will be written in Swedish). If you have any questions, feel free to ask us by mail!

Thank you in advance!

Kind regards

Alexander Fridén & Rasmus Johnsson

Alexander's mail: al2726fr-s@student.lu.se

Rasmus' mail: ra7062jo-s@student.lu.se

Our supervisor: Lars Crusefalk, PHD student at Lund University

8.3 Intervjuguide - svenska

Frågor om personen som intervjuas;

- Kan du berätta vad du gör på ditt jobb?
- Hur länge har du jobbat med det du gör idag?
- Hur har du kommit till det jobbet du har idag?
- Utbildning, tidigare arbetserfarenheter?

Frågor kring arbete på den ideella organisationen;

- Vill du berätta om den organisation du jobbar på?
- Hur ser verksamheten ut?
- Vilken målgrupp arbetar er organisation med?
- kön, ålder, klass
- Vad möter ni för några klienter?
- vilken typ av klienter som förekommer mest frekvent
- Hur ser en vanlig dag ut på arbetsplatsen?
- Hur upplever du att ert arbete hjälper brukare?
- Samverkar ni med andra organisationer; hur ser den samverkan ut?
- Vilken typ acceptans för återfall finns det i organisationen?
- var går gränsen för vidare hjälp?
- Vad finns det för svårigheter med att bedriva er organisation?
- Vad finns det för positiva sidor av arbetet som görs?

Frågor kring kultur kring droger.

- Vad är din uppfattning av människors användning av droger?
- utsträckning, mängd
- Hur upplever du att människor får tag på droger i landet?
- När upplever du att folk introduceras till droger?
- Hur tror/upplever du att folk introduceras till alkohol?
- Hur tror/upplever du att folk introduceras till narkotika?
- Hur upplever du att det pratas om drogmissbruk här?
- status/stigma, öppet/återhållsamt
- Finns det någon typ samsjuklighet vid beroendeproblematik?
- Om ja isåfall vad?

Frågor politiska förutsättningar

- Hur skiljer sig er verksamhet från hur staten/kommunen arbetar med missbruksproblematik?
- Hur finansieras er organisation?
 - Får ni någon typ av ekonomiskt stöd för att bedriva er verksamhet?
- Hur påverkas er organisation av politiska beslut och förutsättningar i landet?
 - exempelvis ekonomiska begränsningar eller handlingsutrymme
- Vad finns det för några förväntningar på arbetet ni gör?
 - från samhället, politiker, andra organisationer, brukarna?

inga bidrag

Övrigt:

- Finns det något annat du tänker på som vi inte berört under intervjun?

8.4 Intervjuguide - engelska

Questions about you

- Can you tell us about what you do at your job?
- For how long have you been working with this?
- How did you come to this job?
 - education, earlier experiences

Questions about your organization

- Can you tell us about your organization?
- What does the operation look like?
- What is your organization's target group?
 - gender, age, class
- What type of clients do you meet the most frequently?
- What does a normal day at work look like?
- How do you experience that your work helps people?
- Do you cooperate with other organizations and how does it work?
- How big of an acceptance is there for people who fall back to their drug abuse?
 - Where is the line drawn for receiving more help?
- What is difficult about your job?
- What positives are there with your job?

Questions about drug culture

- What is your perception of people using drugs?
- How do you believe that people acquire drugs?
- When do you believe people get introduced to drugs?
 - How do you think people get introduced to alcohol?
 - How do you think people get introduced to narcotics?
- What is the general discourse regarding drugs here?
 - status/stigma, open/restrained
- Is comorbidity usual here?
 - If yes, are there any special types that are more usual than others?

Questions about political circumstances

- How does your operation differ from how the state works with substance abuse-related problems?
- How is your organization financed?
 - Is there any type of financial support to help you with your operation?
- How is your organization affected by political decisions and conditions?
 - for example financial limitations and room for action
- What kind of expectations are there of the work you are doing here?
 - from society, politicians, other organizations, clients
- Is there anything else that you would like to talk about that we haven't talked about?